

české Vězeňství

ročník 14 • číslo 5/2006

Z obsahu čísla 5/2006

Specializovaná oddělení jsou výkladní skříní českého vězeňství

Hovoříme s ředitelem odboru výkonu vazby a trestu Generálního ředitelství VS ČR plk. Mgr. Milanem Hospodkou. str. 8

Risk/Needs Assessment – Nový metodologický nástroj?

Je rozhodně užitečné nechat se inspirovat zahraničními modely a neztrácet čas vymýšlením vymyšleného a zkoumáním vyzkoumaného, přitom však nalézt „českou uličku“, která umožní citlivou adaptaci na naši realitu, naše specifika. Takový postup zvolil nakonec i multidisciplinární pracovní tým, jenž takový nástroj již téměř tři roky vyvíjí. *Více v rubrice Odborná tematika.* str. 11

Postřehy ze zahraničí

Hlavním cílem zahraničních studijních cest, na které Vězeňská služba České republiky vysílá své zaměstnance, je získání poznatků o cizích vězeňských systémech a praktických zkušeností se zacházením s vězněnými osobami, které by mohly přinést i nové podněty pro práci našich odborníků a obohatily náš vězeňský systém. Zavedeme vás do Velké Británie, do Polska a na Slovensko. str. 16

Představujeme odborné pracovníky vězeňské služby

Jejich denním chlebem je systematická a důsledná práce s vězni. A že je to tvrdý chlebiček, o tom není pochyb. *Fotogalerie.* str. 26

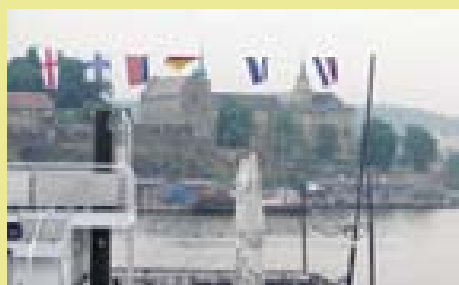

Zlomek naděje

Věznice Karviná je jedním z vězeňských zařízení v České republice, kde si trest odnětí svobody odpýkávají odsouzení zařazení do specializovaných oddělení. O tom, jak je práce s nimi specifická a náročná, jsem se jednoho letního dne přesvědčila na vlastní oči... *Reportáž.* str. 30

Norské inspirace

Skandinávské země jsou v oboru penologie obecně považovány za progresivní a inspirativní oblast. Novodobá tradice spolupráce české a norské vězeňské služby proto vznikla již počátkem devadesátých let minulého století. Ve dnech 19.–21. června 2006 navštívil norská vězeňská zařízení generální ředitel Vězeňské služby ČR genmjr. Mgr. Luděk Kula. *Ze zahraničí.* str. 34

Zprávy

Zpravodajství z GŘ VS ČR a organizačních jednotek vězeňské služby.

str. 2–7, 37–38

Foto na obálce:
Z tvorby odsouzeného ve Věznici Mírov
Autor: Karel Neuvirt

Vážení čtenáři,

i na prahu 21. století se stále setkáváme s lidmi, kteří přijímají informace o současném zacházení s vězni s rozčarováním. Jejich představě správně fungujícího vězení totiž odpovídá pouze nevábné prostředí, silné neomítnuté kamenné zdi, řetězy na rukou, místo běžné stravy suchý chléb a džbánec s vodou. Jedinou náplní života vězně by pak měla být jen hrubá fyzická práce. Jedním slovem: středověk. Proto se každý, kdo pracuje ve vězeňství, znovu a znovu ocitá v situaci, kdy musí jasně a srozumitelně vysvětlovat, proč věnujeme tolik pozornosti zacházení s vězni. Při argumentaci nám nabízí zajímavé argumenty historie vězeňství.

Součástí středověkých hradů bývala hluboká hladomorna, tzv. oubliette, kam vězně spustili a dál se jím nezabývali. Název pro takový prostor připomínající kamennou studnu pochází z francouzského oublier – zapomenout. Současná společnost však na své pachatele nezapomíná. Již před více než dvěma sty lety, při pokládání základů moderních systémů vězeňství, si představitelé tehdejší společnosti, filozofové, politici a další moudří lidé uvědomovali preventivní význam efektivního zacházení s vězni. Ze dvou neoddelitelných složek, vzdělávání a výchovy, si nejdříve do věznic našlo cestu vzdělávání. Duchovní, kteří do té doby jen doprovázeli odsouzené na popraviště, jako jedni z prvních pochopili, že vzdělání může pomoci těm nejchudším pachatelům, které ke kriminalitě dohnala bída. Začali učit vězně čtení, psaní a počtům. Do věznic pak začali docházet i učitelé, zprvu učili jen trivium, ale brzy se vězni mohli učit různým řemeslům. Předobraz programů zacházení tedy nacházíme v systémech evropských a amerických věznic od přelomu 18. a 19. století a tento trend můžeme sledovat až do současnosti. Na kulturní a mravní výchově, přednáškách, zájmové činnosti a tělocviku se v prvorepublikových věznicích podíleli učitelé, lékaři a duchovní. Jejich společným úkolem bylo „probudit svědomí vězňů a vštěpovat jim smysl pro kázeň, práci a mravní odpovědnost“. Po roce 1948 byly výchovné principy načas okleštěny vlivem totalitního režimu a uvolnění přinesla teprve šedesátá léta, kdy se na zacházení s vězni začali podílet také lidé s pedagogickým a psychologickým vzděláním. Dalším impulzem byla v letech 1967–1981 práce Výzkumného ústavu penologického, který v mnohém předběhl svou dobu. Od roku 1989 se zacházení s vězni rozvíjí svobodně a úspěšně se konfrontuje s vyspělými zahraničními vězeňskými systémy. Koncepce rozvoje českého vězeňství z roku 1991 a 2006 neztrácejí ze zřetele to, co od vězeňství společnost očekává – boj s kriminalitou, recidivou a všemi nezákonnými projevy, které nám všem vadí. Vězeňská služba myslí především na budoucnost. Proto jí záleží na efektivním využití času, který delikvent tráví ve vězení. Musí tohoto času využít, aby se vězeň po propuštění nevracel horší a nebezpečnější.

V tomto čísle časopisu České vězeňství věnujeme tématu zacházení s vězni větší prostor. Příspěvky, které jsme pro čtenáře připravili, mají jednoho společného jmenovatele: je jím snaha o vyvážený vztah k právu delikventa na pomoc při reintegraci a právu společnosti na bezpečný rozvoj, co nejméně ohrožovaný kriminálními sklony některých jednotlivců. Na této odpovědné a záslužné práci se kvalifikovaně podílí řada zaměstnanců vězeňské služby. Díky nim žádný vězeň není ponechán na dně hladomorny. Vězeňská služba nezapomíná, že objektem její činnosti je člověk.

PaedDr. Lubomír Bajcura,
vedoucí publikačního referátu oddělení pro vztahy s veřejností
Kabinetu generálního ředitele Vězeňské služby České republiky

Ocenění zásluh

Generální ředitel Vězeňské služby ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula udělil

Zleva plk. PhDr. M. Jůzl, Ph. D., plk. Mgr. M. Václavek, genmjr. PhDr. L. Kula, Ing. arch. L. Pasnišin, plk. PhDr. Z. Kreuzzieger.

MEDAILI VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY I. STUPNĚ

plk. JUDr. Jozefu NAĎOVI, řediteli ústavu pro výkon vazby Košice, Slovenská republika (22. 9. 2006);

MEDAILI VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY II. STUPNĚ

*pplk. PhDr. Radomíře DLOUHÉ, zástupkyni ředitele, Věznice Karviná (5. 9. 2006);
pplk. Mgr. Ivanu KALAFUSOVI, prvnímu zástupci ředitele ústavu pro výkon vazby Košice, Slovenská republika (22. 9. 2006);
pplk. Ing. Vladimíru VOSTOVI, zástupci ředitele ústavu pro výkon vazby Košice, Slovenská republika (22. 9. 2006);*

MEDAILI VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY III. STUPNĚ

*mjr. PhDr. Josefu PŘEVOROVSKÉMU, vedoucímu oddělení výkonu trestu, Věznice Vinařice (2.8. 2006);
kpt. Martině SLICKÉ, strážné I. třídy, Věznice Karviná (11. 8. 2006);
nprap. Karlu KOSIECOVI, strážnému II. třídy, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
kpt. Jindřichu ŘEHÁČKOVI, veliteli místní jednotky KS Ostrava, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
kpt. Bc. Jaroslavu ŠPALKOVI, veliteli místní jednotky OS Bruntál, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
kpt. Zdeňku ŠTĚPÁNKOVI, veliteli místní jednotky OS Opava, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
nprap. Josefu ULMANOVI, strážnému II. třídy, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
pplk. Mgr. Svatopluku MACHÁČOVI, radovi VS, vedoucímu oddělení VVaT, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);
plk. PhDr. Miloslavu JŮZLOVI, Ph. D., vrchnímu řediteli Kabinetu GŘ, Generální ředitelství VS ČR (6. 9. 2006);
mjr. Mgr. Květoslavu JORDÁNOVI, vedoucímu oddělení výkonu trestu, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
kpt. Jiřímu VOLNĚMU, inspektoru strážní služby, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
kpt. Jiřímu VALKOVI, vrchnímu inspektoru, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
ppor. Františku DOČEKALOVI, vedoucímu referátu dopravy, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
nprap. Václavu SLÍVOVI, strážnému 2. třídy, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
nprap. Leo ŠEBESTOVI, strážnému 2. třídy, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);
npor. Martinu PAPČÚNOVI, vedoucímu referátu, ústavu pro výkon vazby Košice, Slovenská republika (22. 9. 2006);*

Zleva plk. PhDr. Z. Kreuzzieger, mjr. PhDr. J. Převorovský.

Zleva plk. PhDr. Z. Kreuzzieger, M. Černá, plk. PhDr. M. Jůzl, Ph. D.

PLAKETU VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY I. STUPNĚ

Miloslavě ČERNÉ, knihovnici, Generální ředitelství VS ČR (31. 8. 2006);

PLAKETU VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY II. STUPNĚ

Ing. arch. Ludvíku PASNÍŠINOVÍ, zástupci ředitele, Vazební věznice Ostrava (17. 8. 2006);

Mgr. Zdeňku VAVŘÍČKOVÍ, zástupci ředitele, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);

Aleně WIRTHOVÉ, vedoucí referátu stravování, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);

Elišce ROMANOVÉ, sociální pracovníci, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);

Zdeňce DUNDROVÉ, vedoucí správního oddělení, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);

Karlu BALONOVÍ, vedoucímu samostatného referátu údržby, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006);

Janu BARANCOVÍ, vedoucímu referátu telekomunikačních a zabezpečovacích technologií, Věznice Heřmanice (19. 9. 2006).

Za záchranu života

OSTRAVA • Letos v červnu při soudním jednání Okresního soudu v Novém Jičíně došlo u jednoho z přítomných k srdeční zástavě. Prap. Stanislav Bukowský, strážný I. třídy justiční stráže, okamžitě zahájil jeho resuscitaci a po příjezdu rychlé lékařské pomoci se zdravotníky aktivně spolupracoval. Svou duchapřítomností pomohl pacienta zachránit. Jeho záslužný čin ocenili předseda Okresního soudu v Novém Jičíně JUDr. Jiří Hanzelka, staniční lékař rychlé lékařské pomoci MUDr. Richard Váně a ředitel Územního odboru Nový Jičín MUDr. Jaroslav Dvořák v dopise adresovaném řediteli ostravské vazební věznice.

Za pomoc při záchraně lidského života při výkonu služby mu generální ředitel VS ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula udělil Medaili Vězeňské služby ČR III. stupně.

(mb)

Prap. S. Bukowský (vpravo) přijímá Medaili VS ČR III. stupně z rukou ředitele Vazební věznice Ostrava plk. JUDr. Jana Hlísnička

Ocenění spolupráce

PRAHA • Čestné uznání a pamětní medaili za dlouholetou spolupráci předal předseda Sdružení bývalých politických vězňů Stanislav Stránský dne 30. srpna 2006 řediteli Věznice Valdice plk. JUDr. Karlu Kocourkovi.

(jk)

Poděkování knihovnici

Oznamujeme, že odborná knihovna Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR v Praze Na Veselí je od 1. září uzavřena. Knihovní fond budovaný systematicky již od roku 1967 se zaměřením na penologii a příbuzné obory obohatí odbornou knihovnou Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem, kde bude opět sloužit čtenářům.

Knihovnici Miloslavu Černou však v nové knihovně už „její“ studenti nenajdou. Po 42 letech služebního i zaměstnaneckého poměru u vězeňské služby odešla do důchodu. Za dlouholetou vynikající práci jí generální ředitel VS ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula udělil Plaketu VS ČR I. stupně.

(red)

Tisková konference o vězeňství

PRAHA • V budově Ministerstva spravedlnosti ČR se 21. září 2006 konala tisková konference ministra spravedlnosti JUDr. Jiřího Pospíšila a generálního ředitele vězeňské služby ČR genmjr. PhDr. Ludka Kuly k plánovaným legislativním změnám výkonu trestu odnětí svobody a dalším záměrům v oblasti českého vězeňství. O připravovaných legislativních změnách v oblasti vězeňství informoval novináře také ředitel odboru legislativního a právního generálního ředitelství Vězeňské služby ČR JUDr. Petr Veit, CSc. Generální ředitel Vězeňské služby ČR v průběhu tiskové konference zodpověděl řadu dotazů týkajících se aktuální situace ve vězeňství.

(LB)

Jiří Pospíšil a Luděk Kula během tiskové konference

Setkání ekonomických náměstků

ŠLOVICE • Zkušenosti v oblasti zaměstnávání vězňů, veřejných zakázek, investičních akcí a PPP projektů si ve dnech 6.–8. září 2006 ve Šlovicích vyměňovali během pracovního setkání ekonomičtí náměstkové generálních ředitelů vězeňských služeb České republiky, Polska a Slovenska.

Hostitkou byla ekonomická náměstkyně generálního ředitele VS ČR Ing. Radoslava Hüttnerová spolu s dvanáctičlenným týmem pracovníků generálního ředitelství, kteří zajišťovali náročný program a odborné prezentace. Jednání se osobně zúčastnil generální ředitel VS ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula. Čtyřčlennou slovenskou delegaci vedl ekonomický náměstek generálního ředitele plk. Ing. Michal Miko, polskou vězeňskou službu reprezentoval náměstek generálního ředitele pro finance a logistiku plk. Mgr. Waldemar Śledzik se dvěma kolegy z Varšavy. Během jednání byly mimo jiné dohodnuty další formy spolupráce, například pokračování výměnných rekreací zaměstnanců vězeňských služeb.

PaedDr. Lubomír Bajcura

Vazební věznice Brno slaví padesátiny

BRNO • Vazební věznice v Brně-Bohunicích si na podzim letošního roku připomene 50. výročí od svého vzniku.

Nová věznice v Brně-Bohunicích se začala stavět v roce 1953 a přejímací řízení se konalo 26. listopadu 1956. Předtím byli vězni umístěni ve věznici na ulici Cejl, která byla založena v letech 1772–1776. Tento objekt se nacházel uvnitř města, obklopen velmi frekventovanými ulicemi, a vzhledem ke stáří budovy, ale i nedostatečné kapacitě bylo v padesátých letech rozhodnuto o výstavbě věznice nové, v lokalitě brněnské části Bohunice. Historie brněnského vězeňství je však daleko rozsáhlejší. Zasahuje až do poloviny 17. století, kdy byl hrad Špilberk z významné pevnosti pasován na vězení. Proslul zejména svými josefinskými kobkami – dřevěnými komůrkami pro nejtěžší zločince, odsouzené k přikování na doživotí ve tmě. Do historie brněnského vězeňství se černým písmem zapsaly např. také Kounicovy koleje, které od roku 1939 používalo gestapo jako policejní věznici a jako shromaždiště osob k deportaci do koncentračních táborů.

Vazební věznice Brno si připomene půl století své novodobé historie vydáním publikace Brněnská věznice včera a dnes, výstavou, setkáním s bývalými zaměstnanci a novináři, ale také společenskou akcí. V souvislosti s přípravou publikace proběhlo ve Vazební věznici Brno velké fotografování zaměstnanců a příslušníků VS ČR. Budoucnost českého vězeňství je totiž založena nejen na vyspělém technickém vybavení, ale zejména na fungujícím týmu, složeném z pevných článků, který bude schopen zvládat úkoly vyplývající z vývoje a potřeb a společnosti.

PhDr. Soňa Haluzová

Pamětní fotografie kolektivu zaměstnanců a příslušníků VV Brno. V první řadě vedení VV Brno v čele s ředitelem plk. Mgr. Karlem Schmeidlerem a vedoucí oddělení.

Den NATO

Ukázka zákroku příslušníků vězeňské služby

MOŠNOV • Stejně jako v předcházejících letech se i na letošním Dni NATO, který se konal 16. září na letišti Mošnov, představila Vězeňská služba ČR jako moderní ozbrojená složka státu, která stejně jako Armáda ČR a Policie ČR je připravena k ochraně naší společnosti.

Příslušníci dvacetičlenné operativní eskortní skupiny VS ČR Vazební věznice Praha-Pankrác a Věznice Mírov předvedli ve třech dynamických ukázkách zákrok pod jednotným velením proti pachatelům vzpoury vězňů, ozbrojený přepad eskorty při přesunu od vozidla do soudní budovy a ozbrojený přepad eskorty v průběhu jízdy k soudnímu jednání.

Kromě toho si diváci mohli prohlédnout i speciální eskortní vozidla vězeňské služby.

(mh)

Generální ředitel VS ČR genmjr. Mgr. L. Kula na Dni NATO v Mošnově

V Rapoticích jsou první odsouzení

RAPOTICE • Do nové věznice v Rapoticích přivezla eskorta 4. září prvních osmnáct odsouzených. Všichni jsou zařazeni do věznice s dohledem převážně za nedbalostní a majetkové trestné činy. Ve věznici pomáhají při úklidu, údržbě a v kuchyni. Jejich počet se bude postupně během rekonstrukce objektů zvyšovat. Kapacita věznice s dozorem je pět set odsouzených. Současné bylo do pracovního nebo služebního poměru přijato 65 zaměstnanců.

Do budoucna by v rapotickém areálu měla vzniknout ještě jedna, avšak soukromá věznice s ostrahou pro dalších asi pět set odsouzených, která bude vybudována v rámci projektu PPP (partnerství soukromého a veřejného sektoru). Obě věznice by fungovaly nezávisle na sobě.

(red)

Projekt Parole

Zleva Mgr. P. Štern a plk. PhDr. Z. Kreuzziieger

PRAHA • Probační a mediační služba ČR spolu s Vězeňskou službou ČR ve spolupráci se zahraničními poradci dokončila projekt Transition Facility Twinning Project Parole Supervision. Jeho završením se stala mezinárodní konference na téma „Podmíněné propuštění – pachatel, oběť, společnost“, která se konala 19.–20. září 2006 ve velkém sálu Justiční akademie v Hyberské ulici v Praze.

Jednání moderoval stálý twinningový poradce projektu Robin Parker. Výsledky projektu hodnotili ze svého pohledu ředitel Probační a mediační služby ČR Mgr. Pavel Štern a 1. náměstek generálního ředitele Vězeňské služby ČR plk. PhDr. Zdeněk Kreuzziieger, jejichž vystoupení se shodovala v zásadním bodu: projekt přispěl k rozvoji společné strategie obou služeb zaměřené na snižování počtu vězněných osob, snižování recidivy trestné činnosti. Z. Kreuzziieger považuje za nejvýraznější efekt projektu jeho přínos ke zvýšení ochrany společnosti před kriminálními jevy.

(LB)

První modul VIS

PRAHA • Účelem pracovní porady představitelů Vězeňské služby ČR a zhotovitele Vězeňského informačního systému (VIS), firmy Microsoft, s. r. o., která se konala 8. srpna 2006 v Praze, bylo hodnocení fungování prvního z modulů VIS Správa vězňů. Ten byl uveden do provozu 3. července 2006. Modul zahrnuje evidenci údajů o všech vězněných osobách, registruje především jejich nástup, propuštění, přemístění, krátkodobé eskorty k soudům, umožňuje zpracovávání statistických dat nezbytných při zabezpečování výkonu vazby a trestu odnětí svobody a bude také zdrojem výchozích dat pro další moduly zaměřené na ekonomiku a řízení Vězeňské služby ČR.

Zleva R. Hüttnerová, J. Šebek, L. Kula, Z. Kreuzzieger, R. Šmahel

Pohled do jednacího sálu

Přítomni byli za Vězeňskou službu ČR generální ředitel Vězeňské služby ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula, I. náměstek generálního ředitele VS ČR plk. PhDr. Zdeněk Kreuzzieger, ekonomická náměstkyně generálního ředitele VS ČR Ing. Radoslava Hüttnerová, náměstek generálního ředitele VS ČR plk. Mgr. Milan Václavěk, dále někteří ředitelé věznic, a především vedoucí správních oddělení třiceti pěti vazebních věznic a věznic, jejichž pracovníci nový modul užívají. Firmu Microsoft reprezentoval ředitel divize Services Jan Šebek a ředitel projektu VIS Robert Šmahel. Diskuse během porady směřovala k jedinému cíli: urychlit nastavení modulu na ostrý provoz a odstranit počáteční provozní problémy ke spokojenosti všech uživatelů.

(LB)

Regionální porada

RÝNOVICE • Regionální porada ředitelů věznic a vazebních věznic II. regionu, která se konala koncem července ve Věznici Rýnovice, pojednala mj. otázky týkající se čerpání rozpočtu za 1. pololetí 2006, poskytování sociálních služeb vězněným osobám a stavu stravovacích provozů v jednotlivých věznicích. Účastníci byli dále seznámeni s vyhodnocením výsledků VS ČR protidrogové politiky a poté se věnovali aktuální situaci ve vězeňských zařízeních tohoto regionu. Vyměnili si zkušenosti se zaváděním informačního systému a nových letních uniforem. Poradu zakončila prohlídka hostitelské věznice.

Bc. Monika Králová

Konference o vzdělávání vězňů

PRAHA • První náměstek generálního ředitele Vězeňské služby České republiky plk. PhDr. Zdeněk Kreuzzieger zahájil v pražském hotelu Corinthia Panorama dne 21. září 2006 čtyřdenní jednání 6. evropské konference ředitelů a koordinátorů vzdělávání vězňů, kterou organizovala letos Vězeňská služba ČR ve spolupráci s Evropskou asociací pro vzdělávání ve vězeňství (European Prison Education Association – EPEA).

(LB)

Zleva vrchní ředitel Kabinetu GŘ VS ČR plk. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph. D., první náměstek generálního ředitele VS ČR plk. PhDr. Zdeněk Kreuzzieger a předsedkyně EPEA Anne Costelloe.

Pracovní místa pro odsouzené

HORNÍ SLAVKOV • V současné době dochází ve Věznici Horní Slavkov k navyšování počtu odsouzených zařazených u firmy FUNECO CZ, která ve věznici působí jako tzv. cizí podnikatelský subjekt. Jejím výrobním programem je obrušování různých odlitků. Firma dosud zaměstnávala průměrně 45 odsouzených. Po vzájemné domluvě jejich zástupců s vedením věznice a po změně organizace práce související se získáním nových skladovacích

prostor bylo vytvořeno dalších 15 pracovních míst pro odsouzené. Cílem je zaměstnat minimálně 60 odsouzených, což by představovalo nárůst zaměstnanosti vězněných o asi tři procenta. K dnešnímu dni má Věznice Horní Slavkov 35procentní zaměstnanost. Ta by brzy měla přesáhnout 40 procent.

Mgr. Pavel Krejča, HSR-VSRZVO,
Paulína Lorenzová

Pracovní setkání

PRAHA • Zástupci Vězeňské služby ČR, Českého helsinského výboru, dánské vězeňské služby a Mezinárodní helsinské federace pro lidská práva se v pátek 1. září 2006 sešli k pracovnímu jednání na Generálním ředitelství VS ČR v Praze.

Za VS ČR se ho zúčastnili genmjr. PhDr. Luděk Kula, plk. PhDr. Zdeněk Kreuzziager a plk. PhDr. Miloš Jůzl, Ph.D., za Český helsinský výbor Miroslav Krutina, Mgr. František Valeš, Mgr. Kateřina Matulová a Mgr. Tereza Součková, za dánskou vězeňskou službu Lars Sammerlhaack, náměstek ředitele státní věznice otevřeného typu Jyderup, a Christian Hoeygaard, který přestupuje z věznice Jyderup na Generální ředitelství Vězeňské služby Dánského království – Direktoratet for Kriminalforsorgen. Mezinárodní helsinskou federaci pro lidská práva zastupoval Vladimír Weissman.

Účastníci projednali průběh návštěv ve věznicích Vinařice (21. 4. 2006) a Příbram (31. 8. 2006) a Vazební věznici Praha-Ruzyně (1. 9. 2006), hovořili o specifikách a zařazení těchto vězeňských zařízení v rámci českého vězeňství, věnovali se odlišnostem dánského a českého systému trestní justice zejména s ohledem na trestní politiku a dopady na vězeňskou službu, rozdílům v kompetencích obou vězeňských služeb, v místní situaci, v poměru personálu k vězněným osobám, v podmínkách a četnosti aplikace přerušení trestu, praxi při využití podmíněného propuštění s dohledem a dalším otázkám. Projednali také potřebu zřízení sjednocujícího odvolacího orgánu v rámci ČR a další podněty dánských kolegů.

Písemná zpráva bude publikována na internetových stránkách Českého helsinského výrobu www.helcom.cz

(mk)

Luděk Kula
a Miroslav Krutina

Zleva Christian Hoeygaard,
Vladimír Weissman a Lars Sammerlhaack

Otázka pro

GENERÁLNÍHO ŘEDITELE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR GENMJR. PHDR. LUĐKA KULU

Práce s odsouzenými zařazenými do specializovaných oddělení vyžaduje nejen vysokou profesionalitu a notnou dávku entuziasmu, ale i finanční prostředky na nejrůznější specifické pomůcky, vybavení, materiál... Odkud přicházejí? Je jich dostatek? Pomáhá v tomto směru i Evropská unie? Pokud ano, z jakých fondů?

Zabezpečit technicky, materiálně a finančně zhruba 40 specializovaných oddělení v rámci vězeňské služby, která se ve své činnosti druhově zaměřují na ochranné léčení, poruchy duševní a poruchy chování, zacházení s trvale pracovní nezařaditelnými osobami a s matkami nezletilých dětí, není malý úkol. Programy specializovaného zacházení zde uplatňované nejsou uniformní, což vyplývá z odlišnosti potřeb umístěné klientely. Rozdílné jsou proto i personální a materiální nároky na jejich realizaci. Práce v těchto odděleních, z nichž každý druh má svá odlišná specifika, je opravdu náročná a vyžaduje profesionalitu a jisté zapálení pro věc. Specializovaná oddělení navíc prošla a procházejí výraznějšími změnami v důsledku postupné reprofilyce věznic a vazebních věznic a začlenění samostatných oddělení pod oddělení výkonu trestu (výkonu vazby a trestu).

Financování těchto oddělení, pomineme-li základní zajištění z rozpočtu věznice (elektrina, teplo, voda apod.), je zabezpečováno zejména z účelově vázaných prostředků určených na realizaci protidrogového programu a programu prevence kriminality. V letošním roce se v rámci protidrogového programu počítá s vynaložením celkem 1 718 000 Kč, přičemž na vzdělávání odborných zaměstnanců pracujících zejména ve specializovaných odděleních půjde 599 000 Kč. V programu prevence na rok 2006 se postupně rozdělují 3 216 000 Kč, na vzdělávání odborných zaměstnanců je vyčleněno 1 174 000 Kč.

Projekt financovaný z některého fondu Evropské unie zatím realizován nebyl. Do budoucna se předběžně uvažuje o variantách, jak i zde využít evropské peníze, zejména na aktivity spojené se závěrečnou fází před propuštěním odsouzených z výkonu trestu a bezprostředně po jeho skončení.

Luděk Kula

Specializovaná oddělení jsou výkladní skříní českého vězeňství

Pane řediteli, říká se, kdo si hraje, nezlobí. To ale jistě není filozofie programů zacházení, které se aplikují v našich vězeňských zařízeních. Co musí splňovat?

Program zacházení představuje základní formu komplexního působení na odsouzeného cílenou na dosažení účelu výkonu trestu odnětí svobody. Tím je stejně jako u ostatních trestů chránit společnost před pachateli trestné činnosti, zabránit odsouzeným v páčání další trestné činnosti a vést je k tomu, aby vedli řádný život.

O našich programech zacházení se říká, a kolegové ze zahraničí to potvrzují, že mají vysokou úroveň. Čím je to dáno?

Naše programy zacházení skutečně mají vysokou úroveň. Ta je dána jejich obsahem a samozřejmě také profesionalitou i osobním zaujetím našich odborných zaměstnanců, kteří programy hodnotí a aktualizují. Významnou úlohu zde sehrávají i vychovatelé a další zaměstnanci věznice, kteří se podílejí na realizaci programů zacházení. Z vlastní praxe vím, jak je to náročné, a rád bych jim touto cestou poděkoval. Víím, že mnozí z nich se angažují nad rámec svých povinností a odvádějí opravdu vynikající práci. Pravdou ovšem také je, že vyšší zaměstnanost odsouzených by jistě přispěla k upevnění pracovních návyků, a vytvořila tak lepší předpoklady pro samostatný způsob života odsouzených po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Jednotlivé programy zacházení jsou velmi různorodé. Mají věznice vůli v tom, jaké pro-

gramy si zavedou, nebo je centrálně nařízeno, co se s vězni musí dělat?

Je přesně stanoveno, jaké jsou součásti programu zacházení. Člení se na pracovní, vzdělávací, speciálněvýchovné a zájmové aktivity a aktivity zaměřené na utváření vnějších vztahů. Každý program zacházení vychází z komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku jeho trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Je to v podstatě shrnutí vý-

Hovoříme s ředitelem odboru výkonu vazby a trestu Generálního ředitelství VS ČR plk. Mgr. Milanem Hospodkou

sledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně lékařského nebo jiného posouzení osoby odsouzeného, jejichž obsah je důvěrný. Tím se dosahuje toho, že programy jsou takzvaně šité na míru jednotlivým odsouzeným. Právě v tom spatřuji základní předpoklad toho, aby mohly splnit svůj účel a nebyly pouze formální.

V případě, že z komplexní zprávy o odsouzeném vyplývá, že je třeba na něho ve větší míře působit speciálními výchovnými prostředky, je zařazen k výkonu trestu ve specializovaném oddělení. V současné době jsou zřízeny čtyři druhy specializovaných oddělení v jednotlivých typech věznic, a to pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné, pro odsouzené matky, kterým je umožněno vykonávat trest společně s jejich dětmi zpravidla do tří let věku, dále specializovaná oddělení pro výkon ochranného léčení – protialkoholního,

protitoxikomanického, sexuologického, psychiatrického a patologického hráčství – a v neposlední řadě specializovaná oddělení pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování s mentální retardací a s poruchou osobnosti způsobenou užíváním návykových a psychotropních látek. V těchto odděleních jsou

realizovány programy zacházení, které snesou nejpřísnější měřítko a jsou přinejmenším plně srovnatelné s praxí ve vězeňství ve vyspělých evropských demokratických státech.

Různorodost programů zacházení je dána tím, jaké konkrétní skupiny odsouzených jsou do jednotlivých věznic zařazovány a jaká specializovaná oddělení jsou v nich zří-

zována samozřejmě s ohledem na přítomnost erudovaných odborných zaměstnanců. Z mého pohledu představují specializovaná oddělení určitou výkladní skříní českého vězeňství a zároveň jsou vizitkou každého ředitele věznice.

Za důležité považuji, aby na odborné zacházení s odsouzenými během výkonu trestu navazovala péče po jejich propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Právě proto například u odsouzených s drogovou závislostí spolupracujeme s celou řadou nestátních neziskových organizací. S Probační a mediační službou ČR realizujeme pilotní projekt spolupráce při podmíněném propuštění s dohledem. Zde budeme využívat hodnocení prostřednictvím připravované metody Risk and Needs Assessment. Tuto metodu hodláme využívat v dalším období i při realizaci programu zacházení během výkonu trestu odnětí svobody.

V rámci systému prevence kriminality jsou na vězeňskou službu kladeny požadavky ze-

jména v oblasti prevence recidivy kriminálního chování. Na tuto oblast se v nejbližší době více zaměříme. Očekávám, že prostřednictvím nového vězeňského informačního systému a jeho modulů získáme informace, které nám umožní posuzovat kvalitu práce jednotlivých věznic podle toho, jak recidivují odsouzení, kteří ve věznicích vykonávali trest odnětí svobody, včetně doby, za kterou po propuštění začali opět páchat trestnou činnost.

Jaké jsou rozdíly v programech zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody a ve vazbě?

Za zásadní rozdíl lze považovat tu skutečnost, že ve výkonu vazby jsou osoby, které dosud nebyly pravomocně odsouzeny, čili není jasné, zda je nutné na tyto osoby systematicky výchovně působit. U vazebně stíhaných osob nejsou prováděna odborná posouzení, tak jako tomu je u odsouzených. Obviněným je v průběhu výkonu vazby nabízena účast na preventivněvýchovných, vzdělávacích zájmových a sportovních programech bez ambice působit na ně ve smyslu konkrétní osobnostní změny, i když víme, že tato činnost má pozitivní vliv přinejmenším na jejich chování. Cílem těchto programů je omezit negativní dopady vazby na jejich psychiku s ohledem na vzniklou izolaci, a to za prvé částečným naplněním volného času smysluplnou činností a za druhé omezením času, který obvinění tráví mezi čtyřmi stěnami cel, alespoň do té míry, jak to podmínky vazební věznice umožňují. Programy zachá-

zení s odsouzenými jsou na rozdíl od programů pro obviněné jednoznačně výchovně cíleny, a to i v oblasti zájmových aktivit, kterými se sledují rovněž výchovné aspekty.

Je vůbec možné dospělého člověka převychovat, změnit jeho myšlení, zbourat stereotypy jeho chování?

Co se týče otazníků nad převýchovou či změnou myšlení u dospělého člověka, tak v našich podmínkách s tím již počítá trestní zákon, který v § 23 mimo jiné stanoví, že účelem trestu je vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život. Smyslem naší práce je působit na odsouzeného tak, aby si uvědomil, že po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je v jeho silách a možnostech zařadit se mezi občany, kteří vedou řádný život. K tomu se odsouzeného snažíme vybavit potřebnými schopnostmi a dovednostmi. Šance, že se to podaří, však není u všech odsouzených stejná. U odsouzeného, kterého se nepodaří v tomto smyslu motivovat, nejsou vytvořeny předpoklady, že se změní či alespoň že se o změnu pokusí.

Vrátím se ještě ke spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi, o které jste se zmínil. Můžete blíže vysvětlit, jaké má formy?

Dá se říci, že dnes již každá věznice či vazební věznice navázala spolupráci s nějakou nevládní neziskovou organizací. V současné době vězeňská služba spolupracuje přibližně

s více než šedesáti organizacemi včetně církví a náboženských společností. Nejdelší tradici v novodobém českém vězeňství je spolupráce s občanským sdružením Vězeňská duchovenská péče. Myslím si, že o prospěšnosti spolupráce s ním není nutné nikoho přesvědčovat. Z ostatních subjektů se jedná zejména o organizace působící v protidrogové oblasti. Z našeho pohledu je velmi důležitá návaznost na odborné zacházení, které se drogově závislým dostává během výkonu trestu odnětí svobody. Určitá spolupráce se v současné době začíná rozvíjet s občanským sdružením Bílý kruh bezpečí. Musím však konstatovat, že subjektů a dobrovolníků, kteří jsou ochotni pomáhat odsouzeným po propuštění z výkonu trestu, je v naší republice v porovnání s vyspělými evropskými demokratickými státy velmi málo.

Trendem moderní penologie v zacházení s vězněnými osobami je individualizace. V řadě vyspělých států se tato metoda velmi osvědčuje a i naše vězeňství má nakročeno touto cestou. Tento nový způsob zacházení však vyžaduje kromě jiného i prostory a dostatečný počet odborných pracovníků. Máme je?

Myslím, že termín „má nakročeno“ není zcela správný, protože české vězeňství touto cestou již nějakou dobu kráčí. Není to sice cesta úplně rovná, ale dá se říci, že postupně překonáváme překážky, které na ní nalézáme a ještě nalézat budeme. Pokud jde o počet odborného personálu a potřebných prostor k individuálnímu přístupu, nedá se mluvit o nějakém zásadním nedostatku. Vedení Vězeňské služby České republiky dělá vše proto, aby prostorů i zaměstnanců bylo více, avšak očekává také vyšší výslednost jejich práce.

V souvislosti s individualizací v zacházení s vězni se hovoří o metodě Risk and Needs Assessment. Vy sám jste se již o ní před chvílí zmínil. Můžete vysvětlit, v čem spočívá a jaké jsou její výhody, případně nedostatky?

Tento penologický pojem se poprvé objevil v dokumentu vězeňské služby Koncepte rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Myšlenka využití metody RA (Risk and Need Assessment – pozn. redakce) v české penologii se zrodila v roce 2003. Brzy na to byl zřízen multidisciplinární pracovní tým, složený zejména z řad zaměstnanců Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby ČR. Nedávno byla zpracována zpráva o činnosti tohoto týmu za období listopad 2003 až květen 2006 a vedení obou služeb byl předložen návrh dalšího postupu při vývoji nástroje na hodnocení rizik a potřeb. V současné době se připravujeme k náročnému úkolu ověřit nástroj v pilotním průzkumu. Tato metoda byla také předmětem diskuse na společném semináři Vězeňské služby ČR a Vězeňské duchovenské péče, který se konal letos v květnu. Metoda RA novým způsobem strukturuje informace o odsouzeném, pokud jde o jeho rizikovost a zařazení do vhodného programu s prediktivním zaměřením. Nejedná se o univerzální metodu. Při jejím využívání pro konkrétní účel je třeba nastavit odpovídajícím způsobem kritéria a jejich hodnocení, přičemž výsledek bude záležet na tom, jak se to podaří. Naší výhodou je, že můžeme plně využít veškerých zkušeností

států, které tuto metodu využívají. Nelze však z ciziny nekriticky přebrat kritéria a hodnocení a otrocky je uvádět do praxe. Je nutné hledat vlastní cestu a vybudovat si svůj systém.

Ztotožňujete se s tvrzením, že pouze v bezpečných věznicích je možné realizovat účinné programy zacházení?

Jednoznačně ano. Považuji to za základní podmínku úspěšnosti realizace programů zacházení.

Jak se díváte na veřejné mínění, které je spíše nakloněno přísnějšímu režimu ve věznicích a často kritizuje, že naše věznice připomínají rekreační zařízení, kde si vězni za státní peníze hrají? Není takový postoj veřejnosti překážkou v úsilí vězeňské služby o humánní zacházení s věznými osobami? Co je podle vás třeba udělat, aby se tento názor lidí mimo vězeňství změnil?

Oblast prevence kriminality je v České republice podle mého názoru obecně podceňována. A máte pravdu, mezi lidmi převládá názor „jen ho zavřete, až zčerná“. Takový způsob výkonu trestu odnětí svobody však nikde ve světě problematiku kriminality nevyřeší. Je třeba trpělivě vysvětlovat, že pachatelé, kteří by trest považovali za mstu společnosti, by se jí po propuštění z výkonu trestu také mstili. To by přineslo daleko více škod a dostali bychom se do začarovaného kruhu. V porovnání s nehumánním zacházením s odsouzenými v padesátých letech minulého století je nesporné a pochopitelné, že v očích laické veřejnosti je

současný způsob zacházení s vězni považován za pobyt v rekreačním zařízení. Veřejné mínění však často vychází z neobjektivních informací, které lidem servíruje řada médií, pro něž je honba za senzacími důležitější než potřeba pravdivě informovat o způsobu zacházení s odsouzenými a účelu výkonu trestu. S obdobnými názory na vězeňství se setkávají i kolegové v ostatních evropských státech. Proto je podle mého názoru nutné, aby vězeňská služba všemi dostupnými prostředky šířila objektivní informace o své práci a úzce spolupracovala se všemi médii, která o takovéto informace mají zájem.

Kdybyste mohl, co byste na výkonu trestu odnětí svobody změnil k lepšímu? Co považujete v tomto směru za největší nedostatek?

Za největší nedostatek považuji to, že ještě dnes do jednotlivých typů věznic zařazují odsouzené soudy. Tento způsob je již vývojově překonan a v zemích s vyspělými penologickými systémy není uplatňován. O zařazování odsouzených tam rozhodují vězeňské služby, které na základě zvolené klasifikace a i za pomoci

metody
RA docilují

kvalitnější kategorizace odsouzených. Jsem přesvědčen, že tato metoda, která bude dříve či později plně využívána i v našem systému, je krokem správným směrem, neboť vede k posílení nejen funkčnosti vězeňství, ale i lepšímu naplňování účelu trestu stanoveného v trestním zákonu a i ke zvýšení vnitřní bezpečnosti našich vězeňských zařízení.

Mgr. Eva Montgomeryová

POHLED Z BAKU

Je to už půl roku, co působím jako stálý expert Rady Evropy v Ázerbájdžánu. Pracuji v projektu, který je zaměřen na podporu reformy ázerbájdžánského vězeňství. Na jedné straně je to pro mne vyznamenání, na straně druhé velká škola. Mám příležitost nejen zevrubněji poznat ázerbájdžánský vězeňský systém, ale i možnost srovnávat.

Nové zkušenosti mě vedly k řadě zamyšlení. Především jsem si znovu uvědomil, jak těsná je souvislost mezi obecnou, sociální a kulturní

úrovní jednotlivých společností a úrovní jejich státních institucí. Nepřekvapí proto, že tam, kde hůře funguje téměř všechno, hůře funguje i vězeňství a naopak.

Za dobu svého působení ve vězeňství jsem měl příležitost seznámit se s rozvinutými vězeňskými systémy, se systémy rozvíjejícími se i s těmi, které jsou teprve tak říkajíc v plenkách. Méně rozvinuté systémy jsou sebestředné. Soustřeďují se na to, aby byly samy o sobě funkční především jako instituce. Vězeň není hlavním objektem jejich zájmu, spíše jako by je obtěžoval. Akcentována je vnější bezpečnost, méně už vnitřní, dynamická. Otázky plánování výkonu trestu a individuálního posuzování rizik jsou podceňovány nebo se o nich vůbec neví. Vězeňský personál je veden především k poslušnosti. Management je chápán spíše jako jeho organizování.

Rozvinuté vězeňské systémy netrpí komplexi. Sebevědomě rozvíjejí penitenciární teorii i praxi. Činí tak clevědomě a soustavně. Hledají efektivní cesty, jak reintegrovat vězněné osoby po jejich propuštění do společnosti. Jsou otevřenější vůči veřejnosti a ta si jich také víc váží. Neformální respektování devíti základních principů, o něž se opírá revidovaná verze Evropských vězeňských pravidel, jim nečiní potíže a vězeňství je bez dalších přívlastků považováno za sociální službu. Věnují značnou pozornost

rozvoji personálu, jehož odborné a osobnostní kvality jsou považovány za základ.

A kam bych zařadil vězeňství ázerbájdžánské a kam vězeňství české?

Ázerbájdžánci jsou někde na začátku svého rozvoje. Je zde cítit progres, ale čeká je ještě dlouhá cesta. Ne všichni jsou nakloněni reformě, která by měla přiblížit jejich vězeňství evropským hodnotám. Proklamují však dobrou vůli ke změnám a někteří z nich dokonce změny podporují a realizují.

Češi, o tom jsem přesvědčen, se nacházejí ve fázi těsně před vstupem do klubu vyspělých evropských vězeňství. Nedaleko je doba, kdy přestanou být konzumenty a napodobovateli nových evropských trendů, ale stanou se jejich producenty. Mají co nabídnout. Mají k tomu dostatečný potenciál. Už zvládli každodenní (tolik důležitou) vězeňskou rutinu a mohou se nerušeně soustředit na práci s vězněm.

Neexistuje obecný návod, jak systém zlepšit. A vždy je co zlepšovat. Neexistuje dokonalý systém, existují však příklady dobré praxe. Je jistě dobré se o ně zajímat. Podělit se o pohled z Baku, Vídně, Rigy, Prahy, Bruselu... Máme dost důvodů, abychom si vážili toho, co máme doma, ale nesmíme se zastavit. Radíme-li méně zkušeným, odnášíme si vždy poučení i pro sebe.

PaedDr. Bohuslav Burkiewicz

RISK/NEEDs ASSESSMENT

Nový metodologický nástroj?

Zajímavý článek dr. J. Hály Risk Assessment – Nový penologický pojem? (České vězeňství č. 3/2006) nás uvedl do oblasti hodnocení rizik odsouzených a dotkl se řady naléhavých otázek. Rádi bychom na něj navázali a některé skutečnosti doplnili či uvedli do kontextu. Spíše než o penologickém pojmu budeme hovořit o metodologickém nástroji, který sám o sobě takové novum není. Novost spatřujeme více ve způsobu nahlížení a společného vyhodnocování získaných dat s navazujícím cílem predikovat budoucnost.

Filozofie a struktura nástroje risk/need assessment (hodnocení rizik a potřeb) v anglosaském světě výrazně změnila zaměření a kvalitu hodnocení vězňů osob. Současným nástrojem, používaným široce především v Kanadě, Austrálii, Velké Británii a ve většině států USA, předcházela zhruba dvacetiletý vývoj a kontinuální výzkum; obojí stále probíhá. Je samozřejmě na zvážení, nakolik takový nástroj potřebujeme my a zda je možné ho bezesbýtku aplikovat do výrazně historicky, sociokulturně a technicky odlišného prostředí.

Také česká penitenciární filozofie se chce zabývat způsoby, jak kategorizovat pachatele, zvýšit účinnost při predikci rizik, zlepšit zacházení s odsouzenými, zajistit vyšší bezpečnost veřejnosti, personálu, účinně spolupracovat s justičními složkami, alokovat zdroje atd. Takže na otázku, zda česká sankční politika potřebuje vyvíjet úsilí při tvorbě a užívání uvedeného metodologického nástroje, zní jednoznačně kladná odpověď. Je rozhodně užitečné nechat se inspirovat zahraničními modely a neztrácet čas vymýšlením vymyšleného a zkoumáním vyzkoumaného, přitom však nalézt „českou uličku“, která umožní citlivou adaptaci na naši realitu, naše specifika. Takový postup zvolil nakonec i multidisciplinární pracovní tým, jenž takový nástroj již téměř tři roky vyvíjí.

Odborná literatura používá pro přehled generační předěly vzhledem k vývoji různých směrů hodnocení. James Bonte uvádí (Offender assessment and case management, www.psepc.gc.ca), že první generace hodnocení se užívala od padesátých do sedmdesátých let minulého století, kdy základem byl nestrukturovaný profesionální úsudek hodnotitele – často nespolehlivý, nepřesný a nezacílený v tom, jak dál pracovat s pachatelem (používá se též označení klinický model). Druhá generace hodnocení v osmdesátých letech kladla důraz na přesná neměnná fakta – tzv. statické faktory. Nástroj vykazoval již jistou prediktivní přesnost, ale pracoval méně s potřebami odsouzených (tzv. technický model). Devadesátá léta přicházejí s třetí generací hodnocení, která se už standardně zaměřuje na změnu v oblasti potřeb v souvislosti se snížením rizika budoucí recidivy – tzv. dynamické faktory – a kombinuje je s faktory statickými (již zmíněný risk/needs as-

essment). V současné době se používá hodnocení čtvrté generace, vyhodnocující též faktory důležité pro další činnost při vedení případu. Navíc zahrnuje strukturovaný plán intervence vyplývající z vyhodnocení rizik a potřeb. Je třeba poznamenat, že určitá míra profesionálního subjektivního úsudku je stále neoddelitelnou součástí těchto novodobých nástrojů.

Autor se v úvodu zmínovaného článku dotkl zásadní skutečnosti, totiž toho, že správná filozofie zacházení s odsouzenými má základ v orientaci na propuštění z výkonu trestu, což znamená přípravu na tento přechod a na další život propuštěné osoby. To je vlastně důvodem, proč západní justiční systémy kladou na používání těchto nástrojů takový důraz. Vzhledem k větší flexibilitě při řešení alternativ předčasného či podmíněného propuštění (parole, elektronický monitoring aj.) je nutné mít k dispozici jednotné kvalitní informace z hodnocení nebezpečnosti odsouzeného, poukazující na možnosti jeho selhání, a o potřebě zařazení ve věznicí a po propuštění do adekvátních programů, které takové riziko selhání mohou snížit.

V naší zemi dosud žádný jednotný funkční nástroj hodnocení podobný těm výše zmíněným neexistuje. Tato potřeba se ovšem se započatými, chystanými a uvažovanými změnami v justici významně zvyšuje. Snahou pracovního týmu je vytvoření takového nástroje, jenž by vhodně propojil statické a dynamické rizikové faktory při využití profesionálních dovedností a zkušeností v rámci subjektivního pohledu hodnotitele. S tím úzce souvisí vyhodnocení motivace odsouzeného a zpracování resocializačního plánu. Řekneme tedy odvázně rovnou nástroj čtvrté generace, ale o tom bude řeč ještě dále.

Vzhledem k rozsahu problematiky, přesahující možnosti jednoho článku, pojďme nejprve stručně k některým užívaným pojmům. Za již zmíněné statické faktory se označují ty, které jsou tzv. neměnné – obsahují osobní data a trestní minulost odsouzeného. S těmito faktory jako konstatovanými fakty nemůže odsouzený již nijak „pracovat“ a jakkoliv je měnit. Jsou prostě dané, staly se v minulosti. Naopak dynamické faktory jsou měnitelné, odsouzený s nimi může, často za pomoci odborníků, ještě

„pracovat“, týkají se více přítomnosti a částečně budoucnosti. Dynamické faktory přitom predikují riziko recidivního chování stejně jako faktory statické (Paul Gendreau, Claire Goggin a Tracy Little: Predicting adult offender recidivism: what works!, Public Works and Government Services Canada, 1996).

To nás vede k základnímu vymezení rizika a potřeby. V uvedené oblasti je v podstatě riziko vnímáno ve dvou dimenzích: riziko újmy a riziko recidivy (Offender Assessment System nebo-li OASys – nástroj užívaný v Anglii a Walesu). Riziko újmy je definováno jako vážná újma, která ohrožuje život nebo je traumatická a jejíž náprava bude po fyzické či duševní stránce obtížná nebo nemožná. Jedná se obecně o riziko, které určuje míru vážné újmy spojené s případnou další trestnou činností pachatele se zřetelem k potenciálním obětem, jakož i okolnostem, za kterých takové riziko hrozí. V tomto kontextu je riziko především vztahováno k závažné trestné činnosti zejména násilného a sexuálního charakteru.

Dalším je riziko recidivy neboli riziko opětovného spáchání trestného činu; to odráží pravděpodobnost, že v budoucnu dojde k události vedoucí k možnému nepříznivému následku, který obvykle souvisí se ztrátou, škodou či újmou. Zde je riziko recidivy výrazně vázáno především na kriminální minulost. Takové hodnocení rizik vede k vytvoření profilu odsouzeného, na základě kterého se vytváří obecná klasifikace pravděpodobnosti jeho kriminálního vývoje.

Dodejme, že již v samotném riziku je obsažena stránka potřeb odsouzeného. Potřeba je zde uchopena jako kriminogenní dynamický faktor, který se dá ve většině případů změnit. Člověk může např. najít zaměstnání, změnit bydliště, upravit postoje, nebo dokonce pře-

stat užívat drogy, což ve svém důsledku vede ke snížení potřeby páchat v uvedených oblastech trestnou činnost. Musíme být však obezřetní, neboť výraz „potřeba“ má v českém prostředí trochu jiný podtext; slovo potřeba se spíše váže k záležitosti, kterou je třeba uspokojit více-méně bez etického rozlišení (dobro-zlo) či legitimitnosti (zákonné-trestné).

Důležitou složkou nástroje je též vyhodnocení motivace odsouzeného – nakolik je schopen a ochoten se vlastně na změnách ve svém životě podílet. Všechny výstupy z hodnocení rizik a potřeb jsou posléze zpracovány do výsledného resocializačního plánu, který stanoví, jaký postup a prostředky zvolit při dalším zacházení. Míra intenzity intervence je přitom přímo úměrná míře nebezpečnosti odsouzeného, tzn. že pokud je rizikovost v odsouzeného nízká, je i potřeba speciálního vstupu odborníků nízká – takový odsouzený na sebe nemusí vázat speciální péči. Naopak u odsouzených s vysokou či velmi vysokou mírou rizika je předpoklad zařazení odsouzeného (pokud ovšem bude spolupracovat!) do nějakého cílově zaměřeného specializovaného programu. Zacházení s odsouzenými se přitom samozřejmě liší, když je hodnoceno např. riziko vážné újmy jako velmi vysoké a riziko recidivy jako nízké a naopak.

Pracovní multidisciplinární tým při respektování výše zmíněného vyvinul první verzi nástroje pro Souhrnnou Analýzu Rizik a Potřeb Osob – SARPO 1. Základní strukturu nástroje tvoří pět částí. První část se zaměřuje na vyhodnocování informací o charakteru trestní minulosti se zaměřením na její specifické rysy. Druhá část nástroje obsahuje rozbor dat týkajících se okolností, faktorů, pohnutek, které vyplývají z celkového kontextu trestné činnosti pachatele se zaměřením na potenciální objekt újmy. Třetí část představuje soubor dynamických rizikových faktorů rozdělených do šesti oblastí: bydlení, zaměstnání, finance, závislosti, rodina a sociální kontakty a myšlení, postoje, chování. Výstupem každé této části je vyhodnocení míry rizika. Čtvrtou část zastupuje sebehodnotící dotazník, který je zacílen na získání zpětné vazby v podobě sebereflexivního zhodnocení situace i okolností samotnou osobou. Poslední pátou částí je závěrečný výstup obsahující interpretaci výsledků analýzy rizik a potřeb osoby, zhodnocení její motivace k řešení problematických otázek a doporučení hodnotitelů s návrhem na další postup s hodnoceným.

SARPO 1 v sobě zahrnuje objektivní i subjektivní metody hodnocení. Objektivní metodu představují výpočty rizik podle stanovených vzorců, jejichž hodnoty jsou zařazeny do čtyřstupňové škály míry rizik – nízké, střední, vysoké a velmi vysoké. Subjektivní metodu zase představují podložené a obhajitelné odborné úsudky a odhady hodnotitelů. Nadto je pamatováno na metodu porovnávání vypočtených a odhadnutých rizik s vlastním ohodnocením rizik ze strany samotné osoby v podobě sebehodnotícího dotazníku, který pečlivě odpovídá jednotlivým částem nástroje.

Závěrečným výstupem však nejsou jednotlivé výsledky výpočtů, ale jejich interpretace vzhledem k dané osobě, zjištění aktuálního stavu a navržení konkrétního postupu ke sní-

žování míry rizik, a tím i míry ohrožení společenských zájmů.

Vraťme se ještě jednou k pojmu riziko v pojetí nástroje SARPO 1. Nově se v nástroji objevuje systematické členění rizika podle časového hlediska. Rozlišuje se: 1) riziko, které vyplývá z minulosti, 2) riziko, které aktuálně hrozí či přetrvává, a z toho vyplývající 3) potenciální riziko v budoucnosti. V jisté rovině toto pojetí odpovídá analýze, diagnóze a prognóze vývoje rizika. Výrazná je zde snaha uchopit samotné riziko recidivy hlouběji, než se o to pokouší např. OASys, který vychází z čistě kvantitativního ohodnocení spáchaných trestných činů. Riziko recidivy je v naší perspektivě spíše výstupem samotného užití hodnotícího nástroje, tj. konečným výsledkem souhrnné analýzy rizik a potřeb pachatele.

Riziko vyplývající z trestní minulosti prvotně a výhradně neurčuje kriminální kariéra, nýbrž se odvíjí od závažných skutečností, které se při páčání trestné činnosti pachatele vyskytly. Mezi tyto patří: 1) prvky násilí – loupež, úmyslné ublížení na zdraví, vražda, domácí násilí, rasově motivované násilí a další formy násilného chování a jednání; 2) přítomnost sexuální motivace při páčání trestného činu – znásilnění, pohlavní zneužívání, ohrožování mravnosti; 3) ohrožování společnosti šířením toxikomanie – nabídka, zprostředkování, prodej, svádění, podpora nebo podněcování ke zneužívání drogy nealkoholového typu osobám mladším osmnácti let věku.

Významné místo zde zaujímá riziko újmy, které přihlíží k samotné i potenciální oběti. Újma vyplývá z charakteru minulé a současné kriminality, osobnostních rysů pachatele, postoje k obětem trestné činnosti atd. Zároveň se přihlíží k bezprostřednosti samotné hrozby, intenzitě jejího trvání, zranitelnosti objektu apod. Stupeň pravděpodobnosti se sice odvíjí od subjektivního odhadu hrozby újmy, zásadně však bude dán prostor pro odhad podložený a obhajitelný.

U dynamických rizikových faktorů v oblastech bydlení, zaměstnání, financí, závislosti, rodiny a sociálních kontaktů a myšlení, postoje, chování je výsledkem hodnocení

1) objektivní zhodnocení – kvantitativní výpočet míry rizika prostřednictvím stanoveného vzorce; 2) subjektivní zhodnocení, kdy čistě profesionálním úsudkem je možno tento výpočet v rámci určitého limitu snížit nebo zvýšit. Celkem bylo v SARPO 1 definováno 40 rizikových faktorů v jednotlivých oblastech, jejich počet a zastoupení však není, a ani nemůže být, definitivní. Počítá se jak s celkovým vývojem rizikových faktorů, tak i se změnami kriminogenních potřeb. Skladbu a míru významnosti těchto faktorů by měly v budoucnu určovat především výsledky výzkumné činnosti.

Spojmem objektivní musíme přitom obecně zacházet opatrně, žádný nástroj není a nemůže být dokonalý. Předně nemůžeme očekávat, že takový nástroj převeze veškerou odpovědnost za hodnotitele. Efektivnost a preciznost nástroje bude spočívat především v přesnosti a citlivosti hodnotitelova používání. Nástroj lze připodobnit k teploměru, který nám přesně ukáže stupeň naměřené teploty, přičemž určení příčiny zvýšené teploty a postup k jejímu snížení je však již v rukou samotného lékaře.

Mgr. Jindřich Hůrka

Mgr. Michal Petras

PhDr. Eva Biedermannová

Jsme teprve na začátku a čeká nás náročná cesta: pilotní ověřování v praxi, vyhodnocení, další úpravy s využitím odborné literatury, výběr a školení hodnotitelů, zavádění do systému atd. Jak dlouhá a náročná bude, záleží v této úvodní fázi především na nás; ať už se jedná o dobrou koordinaci pilotu, o praktiky, kteří budou SARPO 1 zkoušet v terénu (spolu s probační a mediační službou), nebo o odpovědné autority při vytváření a prosazování podmínek pro zavádění nástroje.

Mgr. Michal Petras,
odbor výkonu vazby a trestu GR VS,
Mgr. Jindřich Hůrka,
sociolog Věznice Příbram

KLASIFIKACE ODSOUZENÝCH A JEJICH ZAŘAZOVÁNÍ DO PROGRAMŮ

Aplikace připravovaného nástroje hodnocení rizik a potřeb odsouzených (risk/needs assessment – SARPO 1, viz Předchozí článek) a z toho vyplývající změna úhlu pohledu na diagnostikování odsouzených, jejich zařazování do typů věznic a vhodných programů přináší nové možnosti a přístupy v oblasti zacházení s odsouzenými. Jedná se o poměrně široké téma zasahující do oblastí klasifikace, diferenciací, (vy)hodnocení odsouzených a programů zacházení. Účelem článku je stručně nastínit náš postupně se krystalizující pracovní pohled na tyto otázky, a rozvíjet tak odbornou diskusi. Složitost a komplexnost problematiky, nárok na koncepčnost a kontinuitu při zavádění a v neposlední řadě nutnost legislativních změn si ji bez pochyby zaslouhuje.

Na základě našich dosavadních poznatků a zkušeností s metodou hodnocení rizik a potřeb odsouzených a při úvaze jejího zavádění do praxe jsme si vědomi tlaku na změnu současného stavu: a) zařazování odsouzených do jednotlivých typů věznic ve prospěch lépe vyhovující klasifikace, b) diagnostiky odsouzených ve prospěch komplexního hodnocení rizik a potřeb – SARPO 1 a c) diferenciací ve prospěch cílenějšího zacházení s vězňskými osobami.

Naším cílem je tudíž soustředit pozornost na podrobnou diagnostiku rizikových faktorů odsouzeného (újma a recidiva) a nastavit systém zacházení tak, aby korespondoval s definovanými riziky a potřebami.

Prvotní podmínkou realizace nové koncepce klasifikace a zacházení s odsouzenými je podle našeho názoru změna stávajícího systému vnější diferenciací a úprava pravomoci soudu rozhodovat o zařazování do jednotlivých typů věznic. Tato pravomoc by měla být převedena na Vězeňskou službu ČR. V návaznosti na starší koncepční úvahy je východiskem rozdělení vězeňských zařízení do dvou základních druhů: věznic a trestnic. *Věznice* jsou tvořeny třemi typy – s dohledem, s dozorem a s ostrahou – *trestnice* je potom typ zvýšená ostraha. Prvotní rozhodnutí, zda bude odsouzený zařazen do věznice, nebo do trestnice, učiní soud. O dalším zařazování i přeřazování odsouzeného rozhoduje na základě klasifikačního schématu již jen Vězeňská služba ČR.

Vstupní vyhodnocení odsouzeného je provedeno už na příjmovém oddělení za použití nástroje SARPO 1; jeho smyslem je vytvořit určitý strukturovaný profil nastiňující *potřeby* odsouzeného vedoucí k páčání trestné činnosti, dále stanovit přímé kroky k omezení těchto potřeb a určit možnosti a motivaci odsouzeného ke změně. Takové zhodnocení by se mělo stát

základním kritériem pro další zacházení s odsouzeným. Metoda je koncipována tak, aby umožnila provést podrobnou analýzu rizik a potřeb; obsahuje mimo jiné i údaje a charakteristiky, které jsou v současné době zjišťovány prostřednictvím *komplexní zprávy*.

Výše navržený systém by měl poskytnout větší prostor pro diferencovanější způsob rozdělení odsouzených. Na základě výstupů ze SARPO 1 je odsouzenému, který byl zařazen do věznice, určen její typ a konkrétní zařízení, ve kterém bude výkon trestu realizován. Stejným způsobem se postupuje u odsouzeného zařazeného soudem do trestnice.

Po přijetí do určené věznice nebo trestnice je dále odsouzenému individuálně stanoven program zacházení. Komplexní zpráva se již nezpracovává – je z větší části obsažena v SARPO 1 –, ve vyjmenovaných případech se zpracovává psychologické posouzení. Kritériem pro zpracování psychologického posouzení by měl být charakter trestného činu, délka trestu, osobnostní zvláštnosti odsouzeného, jistý stupeň narušenosti, akutní krize atd. Východiskem pro stanovení programu zacházení budou tedy výstupy a doporučení obsažené v SARPO 1 a odůvodněné psychologické posouzení. Odsouzeným s krátkými tresty do 3–4 měsíců a s převážně bagatelní trestnou činností je třeba věnovat přiměřenou, tj. adekvátně *nízkou*, pozornost.

U programů zacházení navrhujeme rozlišovat tři základní druhy – tzv. minimální, standardní a individuální program zacházení. Odsouzenému bude navržen jeden z těchto tří druhů, ne hierarchicky, ale podle předem stanovených kritérií. Základním kritériem je zhodnocení míry rizik a potřeb a motivovanost odsouzeného ke spolupráci. V případě, že výstup ze SARPO 1 ukáže míru rizikovosti a po-

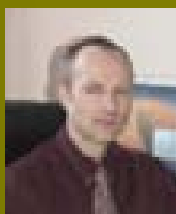
třeb odsouzeného ve škále *vyšší* nebo *velmi vyšší*, bude mu navržen *individuální program* zacházení. Ten bude tvořen zejména speciálně výchovnými aktivitami orientovanými právě na tu oblast, která se v jeho případě jeví jako nejrizikovější. V případě, že odsouzený námi navržený individuální program odmítne, bude mu navržen *standardní program* zacházení, který se skládá ze zájmových, vzdělávacích a pracovních aktivit. Součástí průběžného hodnocení odsouzeného však bude informace o tom, že odsouzený nemá zájem absolvovat námi navržený program zacházení. *Minimální program* zacházení je tvořen pouze pracovní činností ve prospěch věznice a stanoven odsouzeným, kteří odmítli jak standardní, tak případně individuální program zacházení.

Snahou výše načrtnutých změn je současně určité zjednodušení stávajícího systému zacházení ve smyslu cílenějšího zaměřování energie a potenciálu odborných zaměstnanců k vytvářené skupině odsouzených. Takový přístup je založen na schopnosti rozpoznat a určit, co lze měnit, a na předpokladu, že existuje skupina odsouzených, u kterých se naše role v systému zacházení omezí spíše na činnost, jako jsou monitoring, dohled a kontrola. Pro motivované odsouzené by se měla postupně v rámci vězeňské služby vytvořit paleta *akreditovaných programů*, které se budou využívat zejména pro skupinovou práci s nimi. Je třeba se zaměřit zejména na pachatele závažné trestné činnosti, vykazující vyšší rizika do budoucnosti, a snažit se je motivovat k práci na sobě samých.

Samozřejmě že řada námětů ke změnám je k další odborné diskusi. Věříme však, že lze dosáhnout efektivnějších výsledků než dosud.

Mgr. Michal Petras,
PhDr. Eva Biedermannová,
metodici OVVaT GR VS

INOVACE PROGRAMŮ

Rád bych čtenářům Českého vězeňství předložil svůj názor na programy zacházení s vězněnými osobami. Nejde mi o kritiku stávajícího systému, ale o otevření diskuse. Jsem si vědom toho, že v následujících řádcích nemohu popsat celou šíři vzájemně propojených problémů. Nesnažím se ani dogmaticky prosazovat osobní názor. Stále naléhavější mi však připadá potřeba ohlédnout se za tím, co jsme udělali, a získat jistý nadhled v naší práci. Nejprve položím a ponechám bez odpovědi otázku, která souvisí s ochranou bezpečnosti naší společnosti a dotýká se také smyslu a způsobů realizace koncepce českého vězeňství: Hodnotíme a pracujeme s vězněnými osobami jako s rizikem v duchu společenského vývoje a změn?

Realizace režimu pro odsouzené, jeho cíle, vzdělávání odsouzených, styk s vnějším světem, svoboda myšlení, svědomí a víry, informovanost – to je jen minimální výčet strategií zacházení, které vyplývají z Evropských vězeňských pravidel. Nová doporučení Rady Evropy reagují na vývoj, k němuž došlo ve vězeňské politice, v ukládání trestů a v celkovém řízení vězeňských systémů. Nároky na zacházení s vězněnými osobami se nesnižují, a přesto dávají možnost změny. V intencích evropských konvencí a zákona o výkonu trestu možná přichází správný čas k bilancování a přehodnocení nároků a potřeb společnosti v oblasti organizace a zacházení s odsouzenými v českých věznicích. Měli bychom se čas od času podívat, kam směřuje a jaký má skutečný efekt současný systém zacházení s vězni a jeho realizace. A není sporu, že vedle ostré izolace by tento systém měl umožnit osobám zbaveným svobody jejich opětovné začlenění do svobodné společnosti. Nejde mi o vybočení ze současných zákonných legislativ, ale spíše o konkrétní realizační kroky a náhledy.

Dosavadní penologické zkušenosti, teorie a praxe ukazují, že stávající přístupy, orientované spíše pedagogicky, je nutné nahradit přístupy ryze andragogickými. Naši vězeňští odborníci dobře vědí, že před nimi stojí biologicky, citově, sociologicky a mentálně stabilizovaný a primárně socializovaný dospělý jedinec, a přesto jsou nuceni s ním pracovat ve snaze o jeho osobnostní změnu (při tvorbě programů zacházení) jako s nevyzrálým jedincem. Problém samotného posuzování osobnostní změny není v žádném případě přímočarý, jed-

noduchý a ani bagatelizovatelný. Přesto zde existují jisté společné znaky.

„Dospělý člověk se ve své podstatě již nemění a s vyšším věkem dochází k jeho individualizaci. Zásadní změny jeho osobnosti jsou možné, většinou jsou podmíněny nejen kognitivně, ale jsou spojené s nějakými prožitky, krizemi, změnami životních situací, emotivně laděnými zážitky. Dospělý jedinec je schopen se učit. Vzdělávání dospělých nahrazuje, doplňuje, rozšiřuje, inovuje nebo jinak obohacuje počáteční vzdělávání, čímž záměrně a intencionálně rozvíjí jejich znalosti a dovednosti, hodnotové postoje, zájmy a jiné osobní a sociální kvality, potřebné pro plnohodnotnou práci a plnění životních a společenských rolí.“ (Beneš, 2005)

Na základě výše uvedené definice andragogického přístupu se musím ptát, jaké jsou cíle, potřeby a možnosti zacházení s vězni. Kam sklouzává posuzování a hodnocení vězněné osoby?

Odpovědět na tyto otázky se dá z mnoha názorových úhlů. Jedním z nich může být bezpečnost, dynamická bezpečnost, rizika a potřeby, dnes často užívané pojmy.

Současný systém programů zacházení není vyvážený v otázce zastoupení výchovy a vzdělávání a je ovlivněn prvkem pedagogické nejednotnosti. Proto se stává složitým, nepřehledným a ve svém důsledku neefektivním.

Andragogický pohled je poněkud pragmatičtější a zaměřuje se na konkrétní rizikové faktory v chování a jednání jedinců z exkludovaných skupin. Přecházíme na způsob, kdy nepopisujeme ontogenezi jedince a nehledáme v ní

Slovo do diskuse

chvilu, kdy došlo k výchovnému kolapsu, a už vůbec se jej nesnažíme napravit, nejedná-li se o poruchu osobnosti. Začínáme vyhledávat takové způsoby chování a jednání dospělého jedince, které způsobují jeho nesoulad s osobní svobodou a respektováním morálních norem. Tedy důvody, postoje, popis trestní minulosti, popis aktuálního životního stylu, vztah k vyrovnání se s poškozeným aj.

Nyní se nám naskytá šance vytvořit jednodušší, ale efektivnější systém a způsob práce s vězněnými osobami. Samotná Evropská vězeňská pravidla správně považují práci a vzdělávání za pilíř individuálních plánů pro výkon trestu. K významu práce se snad ani není nutné vyjadřovat. Vzdělávání není jen kognitivní učení novým poznatkům, tak jak jsme zvyklí v našich vězeňských podmínkách (např. kurz českého jazyka, výuka cizích jazyků, práce na PC), ale prolíná všemi aktivitami zahrnovanými do jednotlivých složek programu zacházení. Důležité ale je, že Evropská vězeňská pravidla řadí zájmové aktivity do tzv. další činnosti.

Ocitáme se v situaci, kdy lze v nabídce programů zacházení učinit prioritu z oblasti práce a vzdělávání jako činností záměrných a cílených, přičemž obě tyto aktivity můžeme v blízké či vzdálené perspektivě chápat jako přípravu na propuštění. Na tomto místě musím znovu zdůraznit význam kompetentnosti našich odborných pracovníků, kteří by měli mít

AMŮ ZACHÁZENÍ

možnost stanovit a nabídnout odsouzenému takový program zacházení, který odpovídá jejich profesnímu názoru (tedy stanovit jen jeden nebo jen minimální program zacházení). Je pak na odsouzeném, zda si tento program zvolí, či nikoli. V případě, že si odsouzený program nevybere a nebude projevoval přirozenou snahu, je zařazen vždy do minimálního programu zacházení, jehož obsahem je pouze práce, popř. další činnosti. Škála nabídky minimálního a rozšířeného programu zacházení přitom stále čeká, zda odsouzený nezaujme motivovanější postoj.

Způsob a obsah vzdělávání je možné částečně standardizovat, přičemž hlavní oblasti by měly být následující:

- a) základním požadavkem společnosti na práci vězeňské služby je naučit odsouzeného slušnému jednání a chování. Každý odsouzený může být zařazen do kurzu společenského chování a kurzu komunikačních dovedností;
- b) oblast tzv. dalších činností je v dnešním systému povýšena na jakési imaginární nejdůležitější (nejsledovanější a nejnápadnější) místo v zacházení, ačkoli se de facto jedná pouze o oblast svobodné volby svého času;
- c) poslední součástí plánu může být svým obsahem zaměřením programu zacházení příprava na propuštění. Informálně (nevědomě) prolíná vzděláváním, ale jako samostatná oblast je rozpracována v rámci speciálních programů před propuštěním.

Standardizovaný program zacházení by se mohl stát odrazovým můstkem, ale i měřítkem motivovanosti odsouzeného pro další individuální práci.

Úvahy o struktuře programů zacházení lze započít diskusí o následujících bodech:

- 1) minimální program zacházení – zaměřený na pracovní činnost;
- 2) standardizovaný program zacházení – zaměřený na pracovní činnost a vzdělávání (kurz společenského chování a komunikačních dovedností);

3) individualizovaný program zacházení – zaměřený na konkrétní individuální potřeby.

Není možné se však nezmínit o tolik diskutovaném časovém fondu na jednotlivé aktivity a o motivovanosti odsouzených. V současné době jsme při hodnocení programu zacházení strhávání hodnotícím obdobím podle typu věznice. Proč nepřizpůsobit standardizovaný program zacházení délce výkonu trestu (minimálně od nástupu do data žádosti o podmíněné propuštění) a našim možnostem? Proč by se měl odsouzený účastnit programu denně, intenzivně? Motivace je otázka k širší diskusi. Ideálem by asi mělo být, aby volba plnění nabídnutého programu zacházení nebyla podmínována motivací např. v rámci vnitřního režimu, diferenciací či jinými výhodami. Mělo by tedy v přeneseném slova smyslu jít o přirozené a vlastní rozhodnutí odsouzeného jako dospělé osoby. Nejsem si ale jist, zda v praxi dokážeme od sebe oddělit právě tyto dvě složky motivace, tj. navenek orientovanou snahu o získání výhod a vnitřní, přirozenou snahu o práci na sobě. Námitkou může být ve spojitosti s motivy to, že každý odsouzený bude chtít absolvovat standardizovaný a individuální program zacházení, aby mohla být jeho snaha po změně v této oblasti dobře hodnocena, a měl tak šanci na úspěch při rozhodování o podmíněném propuštění či přeřazení do věznice jiného typu. Není jisté snadné prokázat někomu, že jeho úmysl je účelový, ale program zacházení se dá postavit tak, aby tyto případy eliminoval. Zde má smysl se v úvahách na toto téma vrátit opět k míře odpovědnosti a kompetentnosti našich zaměstnanců.

Další diskuse může být orientována na posuzování způsobů, jak od sebe oddělit hodnocení chování a jednání odsouzených v podmínkách výkonu trestu, tedy jejich adaptaci na prostředí, od hodnocení konkrétního programu zacházení. Zvláště zdůrazňuji adaptaci, protože často se v podstatě o nic jiného nejedná. Na tomto místě můžeme použít celou

škálu motivačních prvků, tedy vnitřní diferenciaci, která motivuje odsouzeného ke slušnému a námi vyžadovanému chování a respektování životních podmínek ve vězení. U otázky, zda jakékoli uměle namotivované jednání a chování zajišťující vnitřní bezpečnost bude mít vliv na osobnostní změnu či ji navozuje, bych byl skeptický. Spíše než o reálné změně individuality odsouzeného vypovídají statisticky vyhodnocované výsledky, jimiž se někdy chlubíme, o míře profesionální slepoty zaměstnanců. Důvod bývá velmi prostý – u odsouzeného, který se chová vzorně, opomíjíme jeho nebezpečnost pro společnost.

Nejnovější poznatky výzkumů ukazují na další skutečnost, která je v důsledku obav z nesprávných interpretací a rasově znevýhodňujícího zkreslování málo diskutována. Významnou část vězeňské populace tvoří romská minorita. Této skupině, ale i určité části majoritní vězeňské populace, není vlastní plánování života do budoucna. Jejich „krédem“ je žít okamžikem, tady a teď. Pro zajištění seriózní vědecké diskuse na toto téma by bylo třeba zapojení představitelů této minority a uznávaných reprezentantů české romistiky.

Závěrem bych dodal, že výslednici výše naznačeného systémového přístupu k otevření odborné diskuse vidím nejen ve zjednodušení a zprůhlednění zacházení s věznými osobami, ale např. i ve sjednocování pohledů a koncepčního zaměření již tak sjednoceného institucionalizovaného přístupu ve stejných typech věznic. Kolektivní myšlenkový postup by měl posílit očekávanou a vyžadovanou individuální práci s vězni. I tato problematika, stejně jako všechny již výše uvedené, se jako celek váže k vícekrát připomínané otázce práce s lidskými zdroji, kvalifikovanými odborníky ve vězeňské službě. Proto své úvahy skončím otázkou, která může být sama o sobě námětem rozsáhlé diskuse: Věnujeme dostatek péče svému profesnímu vzdělávání?

Bc. Luboš Beránek, Věznice Vinařice

POSTŘEHY Z CEST

Hlavním cílem zahraničních studijních cest, na které Vězeňská služba České republiky vysílá své zaměstnance, je získání poznatků o cizích vězeňských systémech a praktických zkušeností se zacházením s vězněnými osobami, které by mohly přinést i nové podněty pro práci našich odborníků a obohatit náš vězeňský systém.

VELKÁ BRITÁNIE

Letos na jaře se skupina odborných pracovníků z Vězeňské služby ČR a zástupců Probační a mediační služby ČR zúčastnila v rámci mezinárodního projektu TRANSITION FACILITY TWINNING PROJECT studijní cesty do Anglie a Walesu, která byla zaměřena na práci s delikventní mládeží. Dva účastníci se s námi podělili o své poznatky a názory na britský systém. S konkrétnějšími údaji čtenáře dále seznamuje popis fungování jednoho z britských zařízení pro mladé delikventy – Orchard Lodge.

ZACHÁZENÍ S KRIMINÁLNĚ NARUŠENOU MLÁDEŽÍ V ANGLII A WALESU

V Anglii vychází systém práce s kriminálně narušenou mládeží z reformy soudnictví, která probíhala v 90. letech minulého století, kdy se prokázala neefektivnost dřívějších postupů. Hlavními principy je snaha o multipersonální přístup (tvoření týmů z policistů, sociálních pracovníků, terapeutů, probátorů apod.), individuální přístup k potřebám klienta a používání tzv. alternativních trestů. Byla vytvořena Rada pro mladistvé pachatele (YJB), která

se na národní úrovni (v Anglii a Walesu) zabývá koncepcí, plánováním a řízením činností s mladistvými. Tento orgán také rozhoduje o umístění delikventa do konkrétního zařízení s přihlédnutím k jeho místu bydliště, zejména však podle jeho osobních potřeb a rizikovitosti. Role soudu končí rozsudkem, o dalším rozhoduje YJB. Překvapivé pro nás bylo, že rozhodnutí YJB je doručováno do několika málo minut, nejpozději hodin po odsouzení klienta. Soud totiž již během přípravných řízení s YJB plně spolupracuje.

V Anglii a Walesu bylo 31. 3. 2006 ve věznicích a ústavech celkem 2758 mladistvých, z toho 220 dívek, tedy 50,6 osoby na 100 000 mladistvých v celkové populaci. Pojmem mladistvý se rozumí člověk ve věku od 10 do 17 let (ve Skotsku je to odlišné).

Po rozhodnutí o trestu rada umístí odsouzeného do jednoho ze tří typů zařízení, která jsou dostupná, takže během trestu může jít klient z lepšího do horšího nebo naopak.

Prvním typem je ochranný ústav pro děti o celkové kapacitě 235 míst. Těchto ústavů je 15, v době naší návštěvy v nich bylo umístěno 213 dětí a mladistvých. Jeden pracovník má na starosti dvě děti, při zacházení s nimi se projevuje velká snaha o individuální přístup. Děti tráví 14 hodin denně mimo svůj pokoj a 30 hodin týdně vzděláváním.

Dalším typem je ochranné vzdělávací středisko. Má kapacitu 274 míst, na jaře jich bylo obsazených 230. Střediska jsou čtyři, blíží se ochranným ústavům, na jednoho pracovníka tam připadá osm dětí. I zde se prosazuje individuální zacházení, děti jsou 14 hodin denně mimo pokoj a 25 hodin se vzdělávají.

Posledním typem je věznice pro mladistvé. Kapacita (2820 míst v 17 věznicích) vysoko

převyšuje obě předcházející zařízení. V dubnu bylo obsazených 2315 míst. Na šest vězňů tam připadají tři pracovníci. Patrná je menší individualizace, ale snaha o ni zůstává. Vězni jsou denně 10 hodin mimo pokoj a vzdělávání by měli věnovat 25 hodin týdně. Všechny tři typy zařízení existují jako státní i jako soukromá. Ve všech jsou klienti umístěni na pokojích po jednom, maximálně pod dvou, a to pouze v případě, že s tím oba souhlasí.

*Mgr. Marek Vořechovský, speciální pedagog
Věznice Vinařice*

REFORMA SOUDNICTVÍ

Kriminalita mládeže ve Velké Británii je problémem. Z průzkumu, který proběhl v Anglii a Walesu mezi dětmi ve věku 11 až 16 let, vyplynulo, že za poslední rok se 25 % z nich dopustilo nějaké trestné činnosti, 60 % záškoláctví.

V letech 1998–1999 byla v Anglii provedena reforma soudnictví, která přinesla řadu změn i v práci s mladistvými pachatelé. Jejimi základními principy jsou včasná intervence, práce s jednotlivci, vymezení a kompetence složek podílejících se na zacházení s mladistvými, zapojení široké veřejnosti do procesu.

Zákonem jsou vymezeny:

- princip prevence páchaní trestné činnosti u dětí a mládeže (u prvopachatelů i recidivistů);
 - poradenská činnost;
 - definování národních standardů;
 - principy efektivní praxe;
 - umísťování pachatelů (dohled nad tím, do jakých zařízení se mladiství pachatelé dostávají).
- Reforma soudnictví se dotkla i soudních rozhodnutí. Před ní docházelo u mladistvých pachatelů k řadě napomenutí a udělování důtek. Nyní je striktně stanoveno, že první napomenutí ukládá policie, po poslední výstraze následuje alternativní trest, poté soud a výkon trestu odnětí svobody.

Pokud se mladiství pachatelé ke spáchání trestného činu přiznají, následuje příkaz k postoupení. Dostanou se ke komunikativnímu panelu, kde se s nimi vyhotoví smlouva, která se musí důsledně plnit, vše je kontrolováno. Nový přístup se projevuje v oblasti provádění opatření týkajících se programů zaměřených na rodinu.

Programy intenzivního dohledu a dozoru se v současné době zaměřují na snížení rizika recidivy u mladistvých, práci s drogově závislými a mladistvými s duševními problémy. Řeší se možnosti jejich ubytování, přímo ve věznících se připravují na vstup do společnosti po propuštění. Týmy mají vypracovanou metodologii, která v zájmu rychlého vyřešení případu počítá i se zapojením rodičů.

Reforma se týkala i nápravných zařízení. Rada pro mladistvé pachatele (YJB), což je nezávislá organizace, která nespadá do vládního resortu, ale úzce s vládou spolupracuje, má rozpočet, z něhož také financuje zařízení, kam jsou umísťováni mladiství pachatelé.

Typy věznic:

- věznice pro mladistvé spravované vězeňskou službou;
- nápravná zařízení pro mladistvé pod místní samosprávou;
- soukromé subjekty.

Většina mladistvých pachatelů je umístěna do zařízení vězeňské služby, ale v poslední

době je zaznamenán i nárůst umístění do jiných typů věznic. Nastavení nového systému znamenalo zaměření na rizika a potřeby mladistvých, změnu celkové kultury práce s mladistvými delikventy, což se projevilo v poklesu recidivy, zlepšení práce ve výkonu trestu odnětí svobody pro mladistvé a zvýšení důvěry soudů a policie v tento systém.

Multiresortní programy je ještě třeba v budoucnu zlepšit v oblasti školství a zdravotnictví, výkon trestu odnětí svobody mladistvých ubírá až 70 % z rozpočtu, což je mnoho, a je také nutno změnit důvěru veřejnosti v tento systém. Struktura práce s mladistvými musí reagovat na probíhající změny ve společnosti a přizpůsobovat se požadavkům.

Reforma z roku 1998 změnila celý systém práce s mladistvými, který se dříve zaměřoval na mladistvé pachatele teprve poté, kdy byli umístěni ve věznících za spáchanou trestnou činnost. Nový trestní a přestupkový zákon stanovil nový cíl – prevenci. Včasná intervence přispívá ke snižování nákladů a má kladný vliv na širokou veřejnost.

Klíčové rizikové faktory:

- mladiství se špatnými školními výsledky;
 - mladiství z problémových rodin;
 - mladiství sdružující se do antisociálních skupin.
- Cílem intervence je zaměřit se na včasné určení rizikových faktorů (ve fázi před oficiálním zjištěním trestné činnosti) a důležité je pracovat nejen s rodinou, ale i se sociálním prostředím, ve kterém mladiství žijí.

Rada pro mladistvé pachatele převzala odpovědnost za umísťování pachatelů (od 10 do 17 let) do VTOS a do vazby. Důvody pro cílené umísťování jsou následující:

- zvýšení standardu a zvyšování péče o mladistvé;
- zaměření na konkrétní potřeby mladistvých;
- vytváření míst pro zacházení s mladistvými v jednotlivých regionech.

Úlohou týmu pro soudnictví v rámci YJB je vytvářet místa v ochranných zařízeních, uzavírat smlouvy o poskytování služeb, vypracovávat projekty na zlepšení služeb v zařízeních.

Teprve v posledních pěti letech se podařilo vyčlenit mladistvé ve věznících zvlášť, zlepšit péči o drogově závislé a snížit počet sebepoškození. Více se investuje do vzdělávání a je snaha o zvýšení bezpečnosti. Za úspěch se považuje také vyloučení dívek z věznic, kde dříve pobývaly s dospělými ženami. Rada pro mladistvé pachatele pouze dbá na dodržování standardů, služby si kupuje. Nezávislý inspektorát vězeňské služby provádí monitoring.

Mohu říci, že program studijní cesty byl velmi dobře koncipován a umožnil zúčastněným nahlédnout do systému práce s mladistvými delikventy v Anglii, která probíhá důsledně multidisciplinárně. Velký důraz se klade na práci s pachatelem po propuštění z věznice, což je prvek, který u nás dosud není plně vyřešen. Po dobu zadržení mladistvého pachatele pracují týmy pracovníků s rodinami i komunitou tak, aby se po návratu nevrátil do stejného prostředí, odkud přišel. Zážitek a postřehy ze studijní cesty je mnoho. Přispělo to i k sebereflexi. Myslíme si, že i v našich věznících pracujeme na velmi dobré úrovni, a to zejména s mladistvými a mladými dospělými, a že zahraničním návštěvám se máme čím pochlubit. Vzdělání výchovných pracovníků v našich věznících je na vyšší úrovni než v Anglii. Dobré bylo, že jsme se na studijní cestě sešli s pracovníky PMS, a mohli tak hledat společný úhel pohledu na tak závažnou věc, jakou je kriminalita mládeže.

*Bc. Dagmar Kuttnerová,
speciální pedagog OVT, Věznice Horní Slavkov*

ORCHARD LODGE

V této londýnské čtvrti sídlí rezidenční zařízení pro mladistvé muže ve věku 11 až 17 let s odlišnými typy ubytování, které má tři uzavřené sekce a jednu otevřenou sekci. Mladiství jsou zde umísťováni prostřednictvím systému trestní justice nebo sociální služby. Otevřené oddělení má kapacitu devět osob, každé ze střežených sekcí osm osob. Střežené sekce jsou rozděleny podle věkových kategorií na tři skupiny: 11 až 14 let, 14 až 15 let a 15 až 16 (17) let.

Orchard Lodge

Zařízení bylo založeno v roce 1981 a za tu dobu prošlo mnoha změnami. Původně bylo provozováno regionální správou, nyní ho převzala soukromá firma. V otevřeném oddělení jsou děti spíše ze sociálních důvodů, kdy se o ně rodina nedokázala nebo nemohla řádně starat. Uzavřená oddělení jsou určena pro pachatele trestné činnosti, jsou zde i vrazi. Zařízení má multidisciplinární charakter, jsou zde učitelé, mentoři, pečovatelský a zdravotnický personál. Všichni pracovníci úzce spolupracují s lidmi, kteří sem mladistvé odeslali, tj. se sociálními pracovníky nebo pracovníky týmu pro mladistvé pachatele. Zařízení slouží i jako náhrada vazby. Před prokázáním trestného činu pracovníci s klientem nehovoří o tom, co údajně provedl, ale pozorují ho a sledují, zda je možný jeho návrat do domova. Po prokázání viny s mladistvým hovoří o spáchaném trestném činu, korigují jeho chování, řeší jeho závislosti, mění jeho postoje k životu. Cílem je změnit chování mladistvého, podpořit pozitivní uvažování a vést ho tak, aby přestal páchat trestnou činnost.

Každé oddělení má vedoucího, tři zástupce a 12 pečovatelských pracovníků. Zaměstnanci pracují na tři směny po čtyřech zaměstnancích, práce se koordinuje. Ve směně je vždy přítomna zdravotní sestra. Za kmenový personál se nepočítají docházející učitelé, psychiatr, psycholog a drogový terapeut. Opět je zde vidět snahu o individuální přístup, která je výrazně podpořena počtem pracovníků a vnitřní vybaveností. V každém oddělení je obchod, kde si mladiství nakupují za body, které získávají za dobré chování. Všichni mladiství se v době od 9.15 do 14.45 hod. účastní vzdělávání, které odpovídá národním standardům. Každému je jako poradce přidělen jeden pracovník.

Principem zacházení je pozitivní motivace. Když mladistvý nastoupí do zařízení, dostane na prvních čtrnáct dní žlutou kartu se sedmi základními cíli (např. dělej, co se ti řekne; udržuj pokoj uklizený; uč se atp.). Podle hodnocení chování si postupně připraví další cíle. Za dobré chování dostává body, za které může nakupovat, večer sledovat televizi, koupit si telefonní kartu atd. (Financování nákupů za body jde na vrub organizace, nejedná se o vlastní peníze mladistvého.) Další fází představuje modrá karta, jejíž držitel může nakupovat, pořídit si do pokoje televizi, hry atd. Zlatá karta umožňuje mladistvému vlastnit klíč od svého pokoje, což je důležitý prvek pro toho, kdo je na uza-

DENNÍ PROGRAM:

07.00–07.30	budíček;
08.00–08.15	mladiství musí mít uklizený pokoj a být připraveni k započetí denního programu;
08.15–08.45	snídaně;
08.45–09.00	osobní volno;
09.00	společná schůzka, komunita;
09.15–11.15	první dvě vyučovací hodiny;
11.15	přestávka s občerstvením;
11.30–12.30	třetí vyučovací hodina;
12.30	oběd;
13.45–15.45	poslední dvě vyučovací hodiny;
17.00–17.45	svačina s následným setkáním zástupců jednotlivých oddělení, na němž se plánuje činnost na večer, schůzku vede jeden z mladistvých. Jednou týdně se setkává celé oddělení a řeší aktuální situaci, reaguje na společenské události. Mezi večerní aktivity patří domácí úkoly a sportovní činnost;
21.30	večeřka, která se může podle televizního programu posunovat.

vřeném oddělení. Neplní-li úkoly, nemá body. Kázeňským trestem je nezískání bodů (výhod). Klient tedy může svoji situaci svým chováním neustále ovlivňovat.

Pracovníci jsou plně vyškoleni, jejich práce je pravidelně monitorována, jednou měsíčně se schází výbor, který prací s klienty kontroluje. Na provoz dohlíží inspekce a jednou za tři roky zástupci organizace, která danému zařízení uděluje licence, provádějí kontrolu. Existují však i namátkové kontroly. Na vzdělání kmenových pracovníků není kladen takový důraz jako v našich podmínkách. Ředitel má vysokoškolský diplom z oblasti sociální práce, ostatní pracovníci musí být absolventy kurzu s pečovatelským zaměřením (podmínku splňuje 60 % pracovníků).

Průměrná délka pobytu mladistvých v Orchard Lodge je šest měsíců.

Při nástupu do zařízení jsou hodnocena možná rizika mladistvých, prvních 14 dní jsou všichni vedeni jako vysoce riziková, pak jsou podle míry rizika rozděleni do tří kategorií.

Výuku ve škole zajišťují učitelé, ve třídě jsou maximálně čtyři žáci, o které se stará jeden učitel, a představují-li bezpečnostní riziko nebo potřebují-li pomoc, také asistent.

Uzavřené oddělení je nekuřácké, návštěvy jsou povoleny pouze o víkend. Počet přijímaných balíků není omezen. Velký důraz se klade na bezpečnost, což je patrné z instalovaného výkonného kamerového systému. Nezvládne-li personál agresivní chování mladistvého verbálními prostředky, může přistoupit k fyzickému kontaktu – znehybnění. Agresivní jedinec jde na čtvrt hodiny na samotku. Uklidňující preparáty se podle sdělení pracovníků nepoužívají. Samostatné ubytování v jednolůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením představuje velké plus v oblasti prevence šikany a násilí mezi klienty. Na noc se zamyká. Pokoje jsou vybavovány podle toho, jak se mladistvý chová, čili podle počtu získaných bodů.

Do otevřeného oddělení mohou ohlášené návštěvy kdykoli, kouří se jen s povolením.

Neustále zde probíhá nějaký program, např. počítačové hry, stolní tenis, venkovní sporty, klubovny, diskusní kluby. V kuchyňkách se chlapci učí vařit a péct, chodí nakupovat, mají rozpracován systém služeb na úklidové práce, ale pracují zde i uklízečky.

Orchard Lodge není věznice, ale svým přístupem se jí, zejména ve střežených odděleních, blíží a místy ji i supluje. Inspirativní pro nás je zejména ubytování po jednom na pokoji, pozitivní motivace klientů, individuální práce s klienty a dostatečné personální obsazení.

V anglickém systému je velká pozornost věnována nejen odsouzeným mladistvým, ale i prevenci, včasnému podchycení problémů, využívání alternativních trestů, elektronickému monitorování apod. Stejná pozornost je věnována i mladistvým propuštěným z výkonu trestu a jejich zapojení do různých programů. Jejich popis by potřeboval mnohem větší prostor.

Řada nápadů a postupů by se podle mého názoru dala převzít, přizpůsobit našim podmínkám, případně i vylepšit. Mnoho principů sami známe, ale jsme omezeni financemi, a proto je zatím nemůžeme u nás zavést.

*Mgr. Marek Vořechovský,
speciální pedagog Věznice Vínarice*

POLSKO

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

Filozofie zacházení s vězni ve velké míře vychází z myšlenky jejich přípravy pro optimální začlenění a reintegraci do občanské společnosti po vykonání trestu. Každá věznice však musí při realizaci tohoto náročného cíle reflektovat na vlastní podmínky, které jsou mnohdy limitovány nedostatečným ekonomickým, prostorovým a personálním potenciálem.

V polootevřeném vězeňském zařízení v polském městě Jastrzębie-Zdrój vykonává trest odnětí svobody přibližně 1300 odsouze-

ných, přičemž veškerý personál věznice tvoří 150 zaměstnanců. Resocializační působení na vězněné osoby je strukturováno do pěti obdobných oblastí jako u nás. Neexistuje zde nástupní oddělení. Odsouzenému, který je motivován k aktivitě a změně svého současného životního stylu, je stanoven program zacházení, mezi jehož základní atributy patří pracovní činnost, nauka a vzdělávání, kulturní, zájmová a sportovní činnost, extramurální kontakty s okolím a terapeutická činnost.

Poměrně významné části vězňů programy zacházení stanoveny nejsou. Jedná se o vězně,

u nichž je míra narušení zanedbatelná a není potřeba na ně více působit, a o vězně, kteří odmítají spolupracovat, čímž automaticky ztrácejí možnost účastnit se extramurálních aktivit a jejich šance na podmíněně propuštění je minimální.

Poptávka po pracovní činnosti z řad odsouzených podobně jako u nás výrazně převyšuje nabídku. Pracovní zařazených je necelých 300 odsouzených. Jsou zaměstnáni ve vnitřní režii či mimo objekt věznice a při plnění pracovních úkolů vykonávají zpravidla údržbářské práce jako malování, opravy plotů, úklidy

v areálu, a co je zajímavé, placení jsou tzv. barákoví odsouzení, kteří mají přehled o pohybu ostatních, organizují nástupy na stravu, podléhají se na početních prověrkách, a částečně tak nahrazují činnost dozorců. Část odsouzených jezdí pomáhat do města uklízet bez nároku na mzdu.

Práce s dalším tisícem nezaměstnaných odsouzených není vůbec jednoduchá. Určitým handicapem je i nedostatek personálu a úzká prostorová základna pro realizaci vzdělávacích a volnočasových aktivit.

Odsouzení si žijí svým vlastním životem, nejsou cíleně soustřeďováni do žádných aktivit, vychovatelé nevedou žádné vlastní aktivity.

Základní a středoškolské vzdělávání je systémově realizováno ve vybraných vězeňských zařízeních. Interní nabídka vzdělávacích aktivit zejména z finančních důvodů nezahrnuje široké pole působnosti, a proto je zbývající časový fond využíván zejména pro sportovní a kulturní aktivity.

Finanční prostředky pro zajišťování kvalitních programů zacházení se v minulosti v ojedinelých případech podařilo získat i z prostředků evropských strukturálních fondů, díky nimž se v této polské věznici uskutečnilo několik větších projektů, zejména v oblasti vzdělávání (počítačová gramotnost a 14 re-kvalifikačních kurzů) a sportovních turnajů.

Terapeutické programy jsou určeny odsouzeným s mentální retardací, tělesným handicapem a jedincům závislým na psychotropních či jiných látkách. V Jastrzębiu se provádí dvanáctidenní terapeutický program pro alkoholiky s kapacitou 27 odsouzených za přítomnosti čtyř kvalifikovaných terapeutů.

Prioritou programů zacházení však zůstávají extramurální vazby s okolím. Tuto skutečnost deklaruje nejen zákonně zvýšení doby trvání návštěv o jednu hodinu v případě, že odsouzený je otcem dítěte do 15 let, ale zejména, při splnění určitých podmínek, i možnost účasti na třicetihodinových vycházkách, kterých může být ročně až 28, či

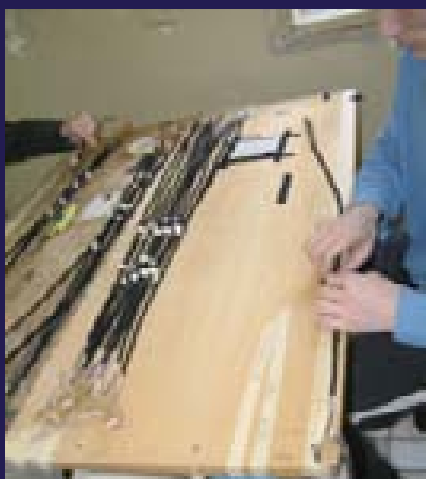
několikadenní propustky v rozsahu 14 dní. V souvislosti s přípravou na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody lze odsouzenému v posledním půl roce taktéž umožnit opuštění věznice až na 105 dní. To znamená, že každý víkend opustí na propustku tuto věznici více odsouzených než Věznici Heřmanice ze stejného důvodu za celý rok. Velká volnost byla rovněž na první pohled viditelná při návštěvách – nikdo nedohlížel nad jejich průběhem, nikdo neposuzoval, zda jsou návštěvníci osoby blízké či nikoliv.

Obdobně tomu bylo v oblasti povolování osobních věcí. Odsouzení mají v držení vlastní televizi, video, počítač a další elektroniku, libovolné množství videokazet s obsahem podle vlastního uvážení, v českých věznicích naprosto nemyslitelné výhody v ústrojové kázní, množství osobních věcí či úpravě ložnic.

Inu, jiný kraj, jiný mrav...

*Mjr. Mgr. Květoslav Jordán,
VOVT Věznice Heřmanice*

SLOVENSKO

Dubnica nad Váhom – ukázka jednoduché manuální práce nevyžadující žádnou speciální odbornost

DUBNICA NAD VÁHOM

Věznice v Dubnici nad Váhom se na první pohled v mnohém podobá tomu, na co jsme zvyklí z domova. Organizovaný pohyb, ložnice bez nadměrné výzdoby, málo osobních věcí.

Také programy zacházení na Slovensku jsou v mnohém podobné našim. Určitým specifikem však zůstává jejich stanovování odsouzenému až po uplynutí tříměsíční doby pobytu ve věznici. Příslušní zaměstnanci to zdůvodňují tím, že nejprve musí důkladně poznat osobnost odsouzeného a podle toho přizpůsobit programy zacházení jeho individuálním potřebám a schopnostem.

Prekvapivé bylo zjištění, že již v této době mohou vybraní odsouzení pracovat mimo věznici. Tento fakt je zřejmě dán skutečností, že zájem o práci vězňů je velký. V této věznici, obdobně našim dozorovým, dosáhli slovenští kolegové pro nás nepředstavitelné 75% zaměstnanosti! Navíc se jedná většinou o práci jednoduchou,

která nevyžaduje od odsouzených žádné odborné vzdělání ani vynikající zdravotní stav. Díky tomu se daří suplovat nedostatek materiálních a prostorových podmínek pro realizaci volnočasových a vzdělávacích aktivit.

Veškerá snaha vězeňského personálu je limitována finančními prostředky, což se zkonkretizuje v nabídce aktivit programu zacházení musí projevovat. Při absenci efektivního systému přerozdělování finančních prostředků v rámci příslušných programů, tak jako je tomu u nás z prostředků přidělovaných GR VS ČR, je snažení slovenských kolegů odkázáno na štedrost Evropské unie, a to zejména v podobě reakcí na vyhlášené projektové výzvy.

Během několikahodinové návštěvy není možné objektivně posoudit klady či zápory

jednotlivých systémů zacházení s vězněnými osobami. Vězni jsou všude stejní, nejsou ani lepší, ani horší, rozdíly jsou ve vynaložených prostředcích, počtu a složení personálu, jeho odbornosti, v pracovním prostředí. To by však bylo téma na další články.

Každopádně musíme před prací svých polských a slovenských kolegů smeknout. Vždyť jsou schopni v mnohem složitějších a spartanštějších podmínkách, než jsou u nás, zvládat všechny úkoly, zajistit bezpečnost a podle možností nabízet odsouzeným kvalitní a smysluplné programy zacházení.

*Mjr. Mgr. Květoslav Jordán,
vedoucí OVT,*

*Bc. Pavel Urbančík, speciální pedagog,
Věznice Heřmanice*

V ložnicích v Dubnici nad Váhom je přísně dodržován pořádek a množství osobních věcí odsouzených je výrazně limitováno

SPECIALIZOVANÉ ODDĚLENÍ VĚZNICE PLZEŇ

CÍLE ODDĚLENÍ

- změnit dosavadní způsoby chování a jednání odsouzených, které je vedly k drogové závislosti a s ní spojené kriminalitě;
- zmírnit poškození osobností odsouzených způsobená drogovou závislostí;
- podnítit u odsouzených zájem o dobrovolné dovršení terapie po propuštění z výkonu trestu.

HISTORIE

Zacházení se speciálními skupinami odsouzených má ve Věznici Plzeň tradici, kterou zmiňuje např. M. Urbanová v roce 1989 ve své publikaci Sociálně psychologický výcvik pro odsouzené s psychopatickou strukturou osobnosti. Specializované oddělení pro diferencovaný výkon trestu odnětí svobody u odsouzených s psychopatickou strukturou osobnosti a odsouzených toxikomanů bylo ve Věznici Plzeň zřízeno na přelomu let 1991/1992.

Odsouzení ve specializovaném oddělení byli zařazeni do dvou skupin. V první se objevilo asi 30 odsouzených, u nichž byla diagnostikována psychopatická struktura osobnosti vyžadující odbornou péči, a ve druhé přibližně 30 drogově závislých odsouzených. V následujícím období byla ve spolupráci s MUDr. K. Nešporem a řadou dalších odborníků na protidrogovou problematiku dále rozpracována koncepce činnosti specializovaného oddělení se zaměřením na drogově závislé odsouzené muže. Koncepce se vytvářela za provozu a oddělení se začalo v roce 1995 řídit tzv. intenzivním programem zacházení. Tím začíná novodobá historie oddělení a přicházejí i první úspěchy. Logická, přiměřeně přísná a náročná koncepce posloužila v dalších letech jako vhodný příklad při zřizování specializovaných oddělení pro drogově závislé v jiných českých věznicích.

Počátkem roku 2006 získalo specializované oddělení nově zrekonstruované prostory pro akvaristiku, dílnu, relaxační místnost, modelovnu, hudebnu a fitness centrum.

SOUČASNÝ STAV

Specializované oddělení slouží pro diferencovaný výkon trestu odnětí svobody u drogově závislých odsouzených mužů. Koncepce činnosti vychází z terapeutického programu zacházení (TPZ) a komunitního způsobu ovlivňování odsouzených, což odpovídá Evropským vězeňským pravidlům a trendům prezentovaným např. na semináři Péče o drogově závislé ve vězení, organizovaném v březnu 2004 komisí Evropské unie v Aténách.

Nutným předpokladem úspěšné realizace TPZ je pozitivní vnitřní motivace vybraného odsouzeného ke změně dosavadních způsobů jednání a chování. Proto jsou odsouzení přijímáni na základě svých písemných žádostí a v souladu s § 35, odst. 2, písm d) zákona o výkonu trestu odnětí svobody se pak v rámci realizace programů zacházení a speciálněvýchovných postupů zúčastňují povinných aktivit v rozsahu minimálně 21 hodin týdně.

Svou drogovou kariéru začalo 57 % klientů zneužíváním medikamentů (kodeinové preparáty, analgetika, benzodiazepiny apod.), 37 % klientů čicháním toluenu a 11 % odsouzených mělo na počátku zkušenosti s marihuanou. Teprve později se dostali ke klasickým drogám (LSD, braun, pervitin a heroin) a nejčastěji, v 77 % případů, si za „svou drogu“ vybrali pervitin.

STRUKTURA SPECIALIZOVANÉHO ODDĚLENÍ

Přijímací oddělení s TPZ pro odsouzené drogově závislé

Přijímací oddělení má kapacitu 22 míst. Odsouzený se po nástupu podrobuje dle potřeby detoxifikaci a je vyšetřen somatickým lékařem, psychiatrem, psychologem, speciálním pedagogem a sociálním pracovníkem. Postupně je začleňován do komunitního systému a je posuzována vhodnost jeho zařazení

Z kroniky specializovaného oddělení

Nově rekonstruované prostory pro specializované oddělení

Zahrádka specializovaného oddělení

Zájemová místnost

Práce odsouzených

do intenzivního TPZ. Odsouzení si zvolna zvykají na tvrdší režim – zde ještě bez bodových sankcí plní povinnosti podobné složkám intenzivního programu, který je teprve čeká. Řada z nich náročný režim po krátké době dobrovolně opouští.

Oddělení pro výkon ITPZ pro odsouzené drogově závislé

Intenzivní terapeutický program zacházení (ITPZ) je rozdělen do čtyř přístupných skupin P4 až P1 a páté skupiny H (tzv. hotovci). Úspěšné absolvování ITPZ od programu skupiny P4 po skupinu H trvá minimálně 40 týdnů. Kromě minimálního časového limitu určeného pro pobyt v jednotlivých skupinách musí odsouzení získat potřebný počet bodů, které jim jednou týdně přiděluje nebo odebírá terapeutický tým na základě vykázané aktivity nebo pasivity. Body jsou přidělovány i za plnění povinností vyplývajících z přidělené „funkce“ v komunitě. Podle počtu bodů

odsouzení získávají různé výhody, popřípadě mohou být z ITPZ vyřazeni.

Program H má statut výstupního oddělení. Odsouzení získávají kontakty na civilní zařízení, která jim budou pomáhat k završení boje s drogou, podle své zdravotní klasifikace jsou pracovně zařazováni a přebírají patronát nad spoluodsouzenými ve skupině P1. Zařazení do skupiny H je posuzováno přísně individuálně. Při porušení přísných kritérií TPZ může být odsouzený rozhodnutím odborné komise na návrh terapeutického týmu ze specializovaného oddělení vyřazen. Oddělení pro výkon ITPZ má kapacitu 36 odsouzených, od roku 1995 do roku 2005 jím prošlo 420 odsouzených. V roce 2005 bylo přijato 37 odsouzených, z nichž 16 bylo vyřazeno již z přijímacího oddělení.

Důležitou motivací odsouzených pro úspěšné ukončení programu je případné soudní zrušení nařízené ústavní léčby a její změna na ambulantní. Úspěšnost těchto přeměn je zhruba devadesátiprocentní.

INTENZIVNÍ PROGRAM ZACHÁZENÍ U ODSOUZENÝCH TOXIKOMANŮ

ITPZ je členěn na základní povinnosti (pravidla a řady), povinné aktivity, které musí odsouzený absolvovat, a aktivity volitelné, které se po přijetí do specializovaného oddělení stávají povinnými. V komunitě probíhají například následující aktivity:

- samořídící skupina (jednou týdně) – vedou ji sami odsouzení, řeší aktuální problémy;
- komunitní sezení (pětkrát týdně) – vedou je členové terapeutického týmu, komunita předkládá týmu vzniklé problémy, upozorňuje na nedostatky u jednotlivých členů komunity, hodnotí se průběh předcházejícího dne;
- rozcvičky (pětkrát týdně) – vedou je odsouzení za dohledu pracovníka terapeutického týmu;
- jóga a relaxace (jednou týdně) – vedoucím je speciální pedagog;
- fyzicky zátěžový program (dvakrát týdně) – v tělocvičně věznice je vede člen terapeutického týmu;

- volná tribuna (jednou týdně) – vedou ji členové terapeutického týmu, probíhá bodování a vyhodnocení jednotlivých členů komunity za uplynulý týden;
- zpracovávání elaborátů na daná témata;
- přednáška (jednou týdně) – odsouzení na vlastní témata sami přednášejí;
- vedení osobních deníků – jednou za týden je předkládají terapeutickému týmu;
- terapeutické skupiny (dvakrát týdně) – vede je psycholog a speciální pedagog. Zahrnují výtvarné techniky, nonverbální techniky, pohybové techniky, poslech hudby, komunikaci, sebeovládání apod.;
- pracovní aktivity (pětkrát týdně) – vede je člen terapeutického týmu (speciální pedagog, vychovatel, psycholog). Práce na pozemcích a ve skleníku, práce pro potřebu věznice, práce s dřevem formou výukového programu.

Mezi povinné aktivity patří výcviková skupina, autogenní trénink, sociální poradenství, sociálněpsychologický výcvik, kulturněvzdělávací program a další. Z volitelných aktivit je odsouzeným nabídnuta řada zájmových aktivit a kroužků.

Bezdrogová zóna

K udržení bezdrogového prostředí se provádějí nečekané odběry moči. K porušení abstinence dochází přibližně dvakrát až třikrát za rok, jeho důsledkem je kázeňský trest a okamžité vyloučení ze specializovaného oddělení.

Malý průzkum vzniku závislosti

Podle průzkumu, který jsme provedli u vybraných 35 odsouzených, začínalo s drogou experimentovat v partě 71,4% respondentů. Do party, kde braní drog již existovalo, je většinou přivedli

Truhlářská dílna

kamarádi. První drogu vzali většinou ze zvědavosti. Sám začal jen jeden klient v domově mládeže a jeden ve výkonu trestu odnětí svobody.

První seznámení s drogou

věk	13	14	15	16	17	18	19	20	22	24	33
%	14,2	11,4	22,8	17,1	8,5	5,7	5,7	5,7	2,8	2,8	2,8

Bezdrogový režim

Odsouzení, kteří mají stanoven bezdrogový režim, jsou zařazováni do oddělení zřízeného

při specializovaném oddělení a jsou seznamováni s možností zařazení do specializovaných oddělení zřízených v rámci Vězeňské služby ČR. Průměrný stav na oddělení s bezdrogovým režimem je 68 odsouzených.

Středisko zvláštní diagnostické a léčebné péče pro odsouzené toxikomany a protidrogová poradna

Ve věznici působí tým, v němž je psychiatr, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník a zdravotnický personál. Tento tým se podílí na diagnostice, terapii, poradenství a přednáškové činnosti zaměřené na protidrogovou prevenci.

Participace odsouzených

Příkladem participace odsouzených na činnosti specializovaného oddělení je kronika ITPZ od roku 1995, nepřetržitě vedená pověřeným odsouzeným z komunity. Znamenává aktivity a činnosti odsouzených v ITPZ, jejich úspěchy v soutěžích, pěstitelské úspěchy, zážitky z volných vycházek v doprovodu pedagoga a vychovatele apod. Nevyhýbá se ani popisu problémů souvisejících s životem komunity. V kronice jsou novínové články o specializovaném oddělení, dopisy bývalých odsouzených, které vypovídají o úspěšnosti terapie, rodinných radostech, problémech při hledání zaměstnání apod. Pravidelná setkání s absolventy IZPZ přinášejí každoročně členům terapeutického týmu pozitivní zpětnou vazbu a motivaci do další náročné práce.

*Npor. Mgr. Richard Rout,
zástupce vedoucího OVT,
Jana Bartošová,
tisková mluvčí,
Věznice Plzeň*

Práce odsouzených zařazených do specializovaného oddělení

VĚZEŇSKÁ PÉČE V SOS CENTRU

SOS centrum Diakonie ČCE slouží lidem, kteří se ocitli v těžké životní situaci. Primárně se zaměřujeme na krizovou intervenci u klientů, kteří i bez objednání zazvoní na náš zvonek. Nabízíme krátkodobou i dlouhodobou psychoterapii, sociální poradenství, jednou týdně právní poradenství (oblast rodinného a občanského práva) a konzultace s externím psychiatrem. V centru se schází psychoterapeutická skupina, společnost seniorů a lidé, kteří mají v péči osoby s Alzheimerovou chorobou. V rámci speciálního projektu Dobroduš poskytujeme pomoc osobám s duševním onemocněním. Klienti mohou využít Linku důvěry Diakonie, ke které patří i Gay linka pomoci. Jsme nezisková organizace, veškeré služby jsou bezplatné a přístupné všem. V roce 2006 jsme značně rozšířili dobrovolnickou službu, která se zabývá korespondencí s odsouzenými. Využili jsme také zkušeností s řešením případů z oblasti rodinných vztahů a zaměřili se na další důležitou cílovou skupinu: rodiny osob ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody.

KORESPONDENCE S VĚZNI

V současné době si dopisujeme s 36 vězni z devíti věznic. Od ledna 2006 přišlo od klientů 115 dopisů a na jejich adresy jsme odeslali 111 dopisů.

Každý z týmu dopisovatelů se účastní úvodního školení, pravidelných vzdělávacích seminářů a supervizních setkání. V SOS centru je pro dopisovatele vytvořeno příjemné zázemí. Všechny dopisy docházejí na adresu SOS centra, tam se píšou odpovědi a tam jsou také archivovány. Ačkoli je dopisování s vězni značně flexibilní a kreativní službou, velmi důležité je dodržování pravidel.

Klienti získávají pravidelný kontakt s člověkem, který umí naslouchat, je ochotný diskutovat, podělit se o vlastní názory a může vězně korespondenčně doprovázet při obtížných situacích. Vězni nacházejí podporu při plánování budoucnosti a pomoc při vyhledávání informací o aktuálních sociálních službách. V poslední době pracujeme na tom, aby bylo možné ve spolupráci se všemi zúčastněnými vytvořit reálný individuální plán, který by odsouzený bezprostředně po propuštění začal s pomocí SOS centra naplňovat. Zájemce o do-

pisování se hned v počátku snažíme informovat srozumitelnou a přijatelnou formou o tom, za jakých podmínek může kontakt probíhat. Primárně považujeme za důležité vyjasnit si, o jaký vztah půjde. S tím souvisí právo na uchování všech důvěrných informací o dopisovateli, pokud se sám nerozhodne je sdílet, a právo po upozornění kontakt ukončit, pokud klient nebude jednat v souladu s normami společenského chování. Záporně odpovídáme na žádosti o zaslání materiální podpory (jakéhokoli druhu) a fotografií. Můžeme pomoci s vyhledáním služby např. zaslání oděvu pro výstup, ale naším cílem je zůstat především službou nemateriální podpory.

Uživatelé našich služeb se tedy může stát každý, kdo se rozhodne napsat a poté dodržovat základní pravidla. Někdy nebývá lehké rozhodnout se k tomu, někdy je očekávání odlišné od skutečnosti. V každém případě lze vidět i v jednom jediném dopise možnost něco si odnést – přinejmenším novou zkušenost. A i ta je pro hledajícího člověka důležitá, byť s jejím obsahem nemusí souhlasit.

POMOC RODINÁM VĚZŇŮ A LIDEM BLÍZKÝM

Zatímco je trest odnětí svobody pro odsouzené trestem spravedlivým, pro jejich rodiny a blízké z výkonu trestu plyne nezasloužená újma a řada negativních dopadů. Rodiny zůstávají bez otců a matek, rodiče bez dětí, partneři bez pomoci. Jsou vystaveni odloučení a často i pohrdání nebo útokům společnosti. SOS centrum vnímá důležitost kvality soci-

**Kontakt: SOS centrum, Diakonie ČCE –
Středisko křesťanské pomoci, Belgická 22,
120 00 Praha 2, tel.: 222 521 912; 777 734 173,
sos@diakoniecce.cz, www.sos-centrum.cz**

álních vztahů jako stěžejní i při pomoci této cílové skupině. Nabízíme individuální poradenství, pomoc při orientaci v nastalé situaci. Vysvětlujeme, jak může vypadat kontakt s odsouzenou osobou. Nabízíme psychoterapii, právní poradenství a doprovázení při zvládnutí této zátěžové situace. Uvažujeme i o založení svépomocné skupiny.

POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

V posledních měsících se snažíme rozvinout následnou péči tak, aby bylo možné využít v maximální možné míře potenciál získaný během korespondence. Rozhodne-li se odsouzený část dopisování věnovat přípravě na výstup, snažíme se mu vyjít vstříc. Je-li z Prahy, můžeme mu mimo vyhledání potřebných informací (o ubytování, úřadech atd.) nabídnout služby SOS centra jako kontaktního místa. S odsouzeným můžeme připravovat reálný plán do budoucnosti a pomáhat mu s jeho plněním na svobodě. Díky již navázanému kontaktu ví, co od nás může očekávat po propuštění z věznice.

Na podzim 2006 plánujeme zahájení motivačního programu ZZ (získej zaměstnání) pro osoby, které se připravují na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nebo již byly propuštěny.

*Emilie Gärtnerová,
koordinátorka vězeňské péče*

ROMODROM POMÁHÁ LIDEM

ORÁČOV • S nabídkou pomáhat lidem v nepříznivých životních situacích přišli do Věznice Oráčov v polovině srpna zástupci občanského sdružení Romodrom. Jeho předsedkyně Marie Gailová seznámila zaměstnance věznice s programem sociálních služeb vězňům, kteří budou v příštích šesti měsících propuštěni na svobodu. Společně se pak dohodli na termínu návštěv a způsobu komunikace s vězněnými osobami.

Romodrom bezplatně nabízí odsouzeným zprostředkování kontaktu s úřady, institucemi i rodinou a kvalifikovanou pomoc při řešení otázek bydlení po propuštění, hledání zaměstnání po propuštění či navrácení dětí do péče rodičů.

(sp)

Mgr. Hana Fischerová

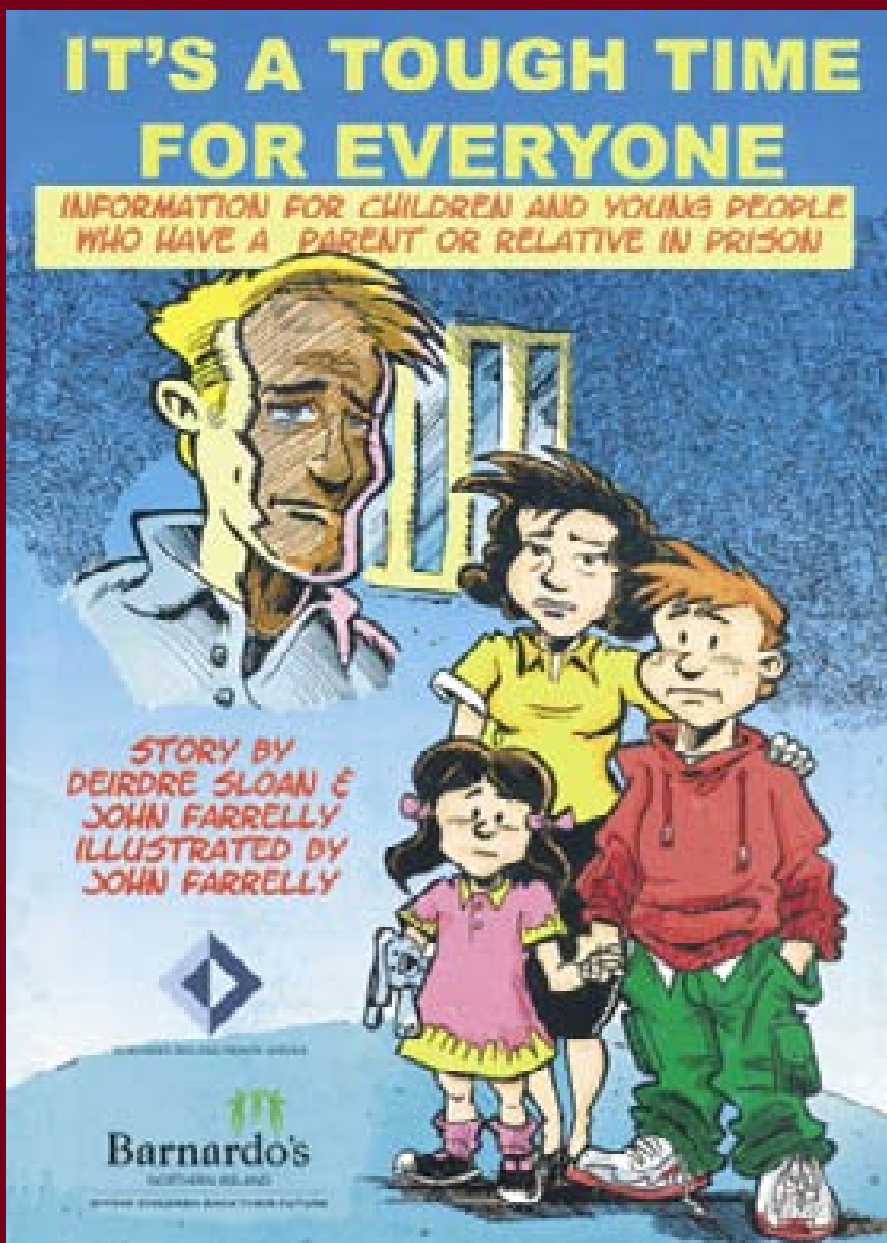
DĚTI VĚZNĚNÝCH RODIČŮ

Evropské perspektivy a zkušenosti

Letos v květnu se v Paříži konala mezinárodní konference týkající se problematiky dětí vězněných rodičů. Pořádala ji organizace EUROCHIPS (*The European Committee for Children of Imprisoned Parents*), jejíž aktivity se zaměřují na minimalizování negativního dopadu odloučení rodiče a dítěte, na upevnění pozitivních vazeb v rodinách, pomoc odsouzeným uvědomit si svou rodičovskou roli a odpovědnost, která z ní vyplývá, a na problematiku návštěv dětí ve vězeňském prostředí.

Konference představila nové přístupy a zkušenosti profesionálů a dobrovolníků zabývajících se danou problematikou. Určena byla především pro zaměstnance vězeňských služeb, probačních a mediačních služeb, ale také pro dobrovolníky, kteří jsou v kontaktu s dětmi a dalšími rodinnými příslušníky vězněných osob.

Veškeré iniciativy EUROCHIPS vycházejí z uvědomění si a uznání základních práv dítěte. Ve všech činnostech veřejných či soukromých organizací sociální péče a soudů musí být brán co největší ohled na potřeby dítěte. Jestliže je dítě odděleno od jednoho nebo obou rodičů, má právo, pokud to není v rozporu s jeho zájmy, na zachování pravidelného kontaktu s nimi. Děti vězněných osob

Obrázkový příběh s happy endem – rodinu uvěznění otce nerozdělilo

Momentka z konference EUROCHIPS v Paříži

tvoří skupinu zvláště zranitelných jedinců se specifickými potřebami, emocionálně strádajících. Často se u těchto dětí objevují výukové a výchovné problémy. Profesionálové působící v EUROCHIPS se snaží svou činností co nejvíce redukovat traumatickou zkušenost dětí spojenou s uvězněním rodičů.

DOBROVOLNICKÉ AKTIVITY

EUROCHIPS sdružuje několik nevládních organizací, ve kterých působí vyškolení dobrovolní pracovníci. Jejich hlavní aktivitou bývá doprovázení dětí k návštěvám. V ide-

Další informace k této problematice najdete na internetových stránkách:
www.eurochips.org
www.prisonersfamilies.org.uk

álním případě má jeden dobrovolník v péči stále stejné děti. Významnou roli hrají v případech, kdy je dítěti z různých důvodů znemožněn kontakt s vězněným rodičem (například rodinné konflikty, nezáměr rodiče na svobodě udržovat kontakt s partnerem apod.). Dobrovolníci převzímou na vymezenou dobu dítě se souhlasem zákonného zástupce a osoby, která je má v péči, a dopraví ho do věznice. Jsou návštěvy po celou dobu přítomni a zajišťují podporu jak pro dítě, tak pro rodiče. V neziskových organizacích pracují odborníci – sociální pracovníci a psycho-

logové –, kteří provádějí školení dobrovolníků a vedou pravidelnou supervizi.

Další náplní práce dobrovolníků bývá zajišťování dohledu v herních prostorách v průběhu návštěv ve věznicích či organizování volnočasových klubů a diskusních skupin pro děti a mládež.

VYTVÁŘENÍ PŘÁTELSKÉHO PROSTŘEDÍ NÁVŠTĚV

V mnoha zemích bývá pravidelný návštěvní kontakt s dětmi chápán jako privilegium odsouzených, ne jako právo dítěte. Návštěvy by měly být plánovány a organizovány jako cesta ke spojení a nápravě rodinných vztahů v nejlépeších podmínkách. EUROCHIPS zajišťuje odborná školení pro personál vězeňské služby, který je v přímém kontaktu s návštěvníky. V některých zemích (Skotsko, Irsko, Itálie) jsou ve věznicích zřizována návštěvní centra pro rodiny s dětmi. Zde mohou rodinní příslušníci získat od personálu věznice informace o svých partnerech, využít nabízené konzultace týkající se rodinné problematiky. Jsou zde hrací koutky, kde na děti dohlíží vyškolení dobrovolníci. Ve věznicích bývají specificky vybavené pokoje, kde se mohou rodiče v průběhu dne věnovat s dětmi každodenním činnostem (příprava jídla, čtení, hraní her apod.).

Za inspirující můžeme považovat i šetné a ohleduplné provádění bezpečnostních prohlídek na vstupech do věznic ve vztahu k dětem. Některé země provádějí školení personálu v komunikačních technikách pro tyto specifické

situace, jejichž cílem je minimalizace traumatizujícího zážitku dítěte vstupujícího do věznice.

Zajímavá byla i zkušenost z irské věznice pro odsouzené muže k dlouhým trestům odnětí svobody. Návštěvu svých dětí zde absolvují všichni odsouzení otcové nezletilých dětí, i když třeba jejich chování není v souladu s vnitřním řádem věznice. Vedení věznice vycházelo z práva dítěte vidět se se svým otcem a tuto praxi posuzuje jako prvek, který napomáhá ke zklidnění odsouzených, jejich intenzivnější orientaci na život po propuštění a celkově jako moment přispívající k pozitivnímu sociálnímu klimatu ve věznici.

Setkání rodiny s vězněm – snímek z informačního letáku

DISKUSNÍ SKUPINY, ODBORNÁ ŠKOLENÍ A EDUKAČNÍ PROGRAMY

V mnoha věznicích jsou pořádány vzdělávací programy a diskusní skupiny na téma rodičovství. Jsou vedeny odborníky z nevládních

Dobrovolníci oslovují děti srozumitelnou formou. Komiks zachycuje hrůzný představy chlapce, jehož otec je ve vězení.

organizací. Ti také organizují školení pro personál vězeňské služby, který je v přímém kontaktu s rodinnými příslušníky odsouzených. Školení jsou zaměřena na zlepšení komunikačních schopností, na poskytování poradenství a intervence v krizových situacích rodiny.

PÉČE DOBROVOLNÍKŮ O DĚTI ODSOUZENÝCH – PŘÍNOS PRO REINTEGRACI

Zkušenosti potvrzují, že alternativní návštěvy mají pozitivní dopad na odsouzené i na jejich děti a rodiny. Za zisk můžeme považovat utužení rodinných vztahů, schopnost odsouzených vidět se jako fungující členové rodin a sníženou potřebu postpenitenciární péče. Je prokázáno, že tyto programy zvyšují šanci odsouzených na úspěšné začlenění zpět do společnosti po propuštění a mají vliv na snížení rizika recidivy.

*Mgr. Hana Fischerová,
 vychovatelka OVT, Věznice Opava*

Představujeme odborné pracovníky vězeňské služby

Jejich denním chlebem je systematická a důsledná práce s vězni. A že je to tvrdý chlebiček, o tom není pochyb.

VŠEHRDY⇓

Zleva nahoře Ing. Tomáš Prokop, Ing. Ján Babinský, Mgr. Jan Řepka, Bc. Karel Šnábl, zleva dole Hana Faflová, Mgr. Jiřina Mihalovová, Mgr. Ilona Kalauzová

BRNO⇑

Zleva PhDr. Soňa Haluzová, Mgr. Hana Pražáková, PhDr. Hana Jůzlová

TEPLICE⇔

Zleva Václav Prokopec, por. Pavel Šádek, Mgr. Petr Křenek, Mgr. Olga Vaňková

OLOMOUČ⇐

Zleva Mgr. Martina Žbáňková, PaedDr. Jindřich Kuja, pplk. Mgr. Radoslav Weinberger, Bc. Milan Látal, PhDr. Táňa Černá, PhDr. Jiří Zima, Mgr. Jan Stopka, Jiří Vyroubal, Oldřich Látal

„Naše práce vyžaduje profesionální odstup a velkou dávku obyčejné lidskosti.“

(Mjr. PhDr. Josef Převorovský,
vedoucí oddělení výkonu trestu Věznice Vinařice)

LITOMĚŘICE↑

Zleva nahoře kpt. Ing. Vlastimil Vydra,
Ing. Petr Novák, PhDr. Jiří Kolář,
Mgr. Josef Vrba, Ing. Jiří Bartoš
Zleva dole Ivana Hanková, DiS, Mgr. Jiří
Mühlbach, por. Mgr. Kateřina Popelková

PRAHA-PANKRÁC

Bc. Jana Jodlová

NOVÉ SEDLO↑

Zleva mjr. Mgr. Robert Frýdecký, kpt. Mgr. Alžběta Nováková,
Mgr. Petr Roubíček, Ing. Josef Michl, Bc. Tomáš Koňák

ODOLOV

Ing. Jiřina
Budářková

BŘECLAV↑

Zleva Petr Potočník, PhDr. Hana Klimovičová, kpt. Bc. Josef
Bartošík, Bronislava Šubová, Mgr. Vladimír Štastný,
Bc. Rudolf Hudec, Jana Vergari, Rostislav Bednář, Jan Blažek,
Bc. Petra Vrbňáková, mjr. Ing. Dušan Fikr

←PŘÍBRAM

Petr Pelc

ODSOUZENÍ V DIVADLE

PŘÍBRAM • Několik odsouzených z Věznice Příbram v létě navštívilo Divadlo A. Dvořáka v Příbrami. Dostavili se v pracovních oděvech, neboť nepřišli jako diváci, ale jako brigádníci pomáhat při rekonstrukci tohoto kulturního stánku, aby na začátku podzimní divadelní sezony mohli návštěvníci usednout do zcela nových sedadel a zrekonstruovaných interiérů.

Jitka Stloukalová

DĚTSKÝ DEN

ŘEPY • Již tradičně zorganizovalo v červnu oddělení pro výkon trestu odnětí svobody v Řepích dětský den pro rodiny odsouzených mužů a žen VV Praha-Ruzyně. Program byl velmi pestrý a zajímavý. Jeho hlavním bodem bylo divadelní představení Popelka, které odsouzené ženy nastudovaly v dramatickém kroužku. Při soutěžních hrách se své role ujali odsouzení muži, kteří přijeli na celý den z Ruzyně. Připravili si různé disciplíny, při kterých děti doprovázeli a motivovali je k nejlepšímu výsledkům. Třetí částí programu bylo divadelní představení Mrazík, s kterým odsouzené z Řep již v minulosti několikrát úspěšně vystupovaly před dětským publikem.

Den končil volným programem, kdy si odsouzení a jejich rodiny poseděli u táboráku a za doprovodu kytary si společně zazpívali. Mezi hosty byl i ředitel VV Praha-Ruzyně plk. Ivan Horák a jeho první zástupkyně pplk. Mgr. Gabriela Hermanová.

Bc. Ludmila Šamánková

REKVALIFIKACE PRO ŽIVOT

ORÁČOV, JIŘICE, BĚLUŠICE • Věznice Oráčov, Jiřice a Bělušice, stejně jako předtím Kynšperk a Horní Slavkov, umožnily letos v létě odsouzeným absolvovat Kurz pro práci s přenosnou motorovou pilou, křovinořezem a benzinovou sekačkou. Absolventi získali osvědčení o rekvalifikaci a průkaz k obsluze těchto strojů, které pro ně znamenají lepší vyhlídky uplatnit se na trhu práce po propuštění na svobodu.

(pj, jn)

Letní brigáda

ORÁČOV • Věznice Oráčov vyšla vstříc prosbám ředitelky mateřských škol v blízkém okolí o výpomoc při rekonstrukčních pracích. V červenci skupina vybraných odsouzených pod vedením pedagoga volného času Bc. J. Radovského vybudovala ve speciální MŠ v Jesenicích bezbariérový přístup pro děti-vozíčkáře ke školní družině. Kromě toho provedla i drobné údržbářské a úklidové práce v celém areálu.

V srpnu se druhá skupina pustila do odstraňování dnes již evropským směrnícím nevyhovujících kovových prolézaček v MŠ Oráčov. I zde vězni uklidili, vymalovali a připravili vše pro instalaci nových oken.

Všichni odsouzení odvedli dobrou práci. Pro některé z nich byla tato akce, která se konala v rámci pracovní terapie, prvním krokem pro případné udělení volného pohybu při plnění pracovních úkolů, eventuálně zařazení do nestřežného pracoviště. A lidé na druhé straně mříží se přesvědčili, že i mezi vězni jsou tací, kteří se nejen práce neštítí, ale rádi za ni vezmou.

Petra Gregová

MODEL PUTOVÁLY K DĚTEM

RÝNOVICE • Modelářský kroužek funguje ve Věznici Rýnovice již několik let. Jedním z jeho dlouholetých členů je odsouzený pan Rostislav, který letos vyrobil celou řadu modelů letadýlek, větroňů a draků. A osobně je také v doprovodu lektora na jaře věnoval dětem z dětských domovů v Jablonci nad Nisou a Jedličkova ústavu v Liberci. Potěšil je i vyprávěním o tom, jak se modely vyrábějí, ale nejvíc tím, že s nimi modely vypouštěl. Děti na oplátku poslaly do věznice spoustu vlastnoručně namalovaných obrázků.

Vladimír Louda, lektor-instruktor

MALOVÁNÍ PŘINÁŠÍ SPOKOJENOST

HORNÍ SLAVKOV • Odsouzení zařazení do oddílu specializovaného zacházení výkonu trestu mají možnost zapojit se do malířského kroužku. Kromě základních znalostí o malování se jeho členové podrobněji seznamují s nejdůležitějšími technikami kresby a malby, zobrazením různých ploch a struktur, stínováním apod. Zkušenější malíři učí začátečníky, jak postupovat při kreslení tužkou, uhlím, temperovými nebo olejovými barvami. Vzhledem k tomu, že materiál na obrazy je finančně náročný, originální plátno malíři nahrazují látkou z vyřazených prostěradel či kapen a rámy jim z odpadového materiálu vyrábějí spolupředstavitelé z truhlářského kroužku.

Malování přináší odsouzeným nejen zábavu, ale dává jim možnost vyjádřit pocity a nálady, odreagovat se od problémů spojených s pobytem ve vězení a přispívá i k jejich tvůrčímu rozvoji.

*Roman Vácha,
pedagog volného času OVT*

Zrodila se kapela

HORNÍ SLAVKOV • Koncem léta se ve Věznici Horní Slavkov konal konkurs hudebníků do rodící se vězeňské kapely. Hudební úroveň šestnácti přihlášených odsouzených hodnotila komise sestavená z pedagogů volného času Tomáše Štěpánka, Romana Váchy a zástupkyně OVT Mgr. Taťány Ružové. Nakonec bylo vybráno šest nejlepších. Ti už pozitivě zkoušejí, a tak věříme, že se v dohledné době dočkáme prvního koncertu nové hudební skupiny.

(tš)

Vězeňské umění Sztum 2006

POLSKO • Devět odsouzených z Věznice Rýnovice se svými výrobky prezentovalo na III. mezinárodní a XV. celopolské výstavě vězeňského umění Sztum 2006, která se konala letos v červnu. Organizuje ji sztumské centrum kultury a věznice Sztum s cílem popularizovat vězeňské výtvarné a literární umění, kulturně aktivizovat vězeňské prostředí a využít uměleckou činnost vězňů jako prostředek k jejich resocializaci.

Na výstavě byly k vidění práce vězňů z polských, českých, německých, litevských, britských, italských, maďarských, estonských a slovenských věznic. Rýnovičtí odsouzení poslali na výstavu prostřednictvím personálu věznice díla, která vytvořili v malířském a keramickém kroužku. Jeden z nich získal za své obrazy hodnotnou věcnou cenu, kterou mu slavnostně předal ředitel Věznice Rýnovice plk. Bohuslav Baudyš. Při této příležitosti poděkoval všem odsouzeným za důstojnou reprezentaci věznice na mezinárodním fóru.

Bc. Karel Charvát, speciální pedagog

ZLOMEK N

Věznice Karviná je jedním z vězeňských zařízení v České republice, kde si trest odnětí svobody odpykávají odsouzení zařazení do specializovaných oddělení. O tom, jak je práce s nimi specifická a náročná, jsem se jednoho letního dne přesvědčila na vlastní oči.

Věznice Karviná

Ředitel věznice plk. JUDr. Ján Lazár

NADĚJE

U šálku kávy

Věznice byla postavena před devadesáti lety. Snad proto jsem očekávala ponuré zdívo s oprýskanou omítkou. Místo toho jsem viděla krásnou světlou budovu, která zvenčí ničím nepřipomínala věznici. „To je tím, že byla v roce 1997 celá rekonstruována,“ vysvětlil mi její ředitel plk. JUDr. Ján Lazár, když jsme spolu seděli v jeho kanceláři u šálku kávy. Věznice byla původně vazební a vlastně až v roce 2002, kdy v důsledku novelizace trestního řádu pokračoval trend snižování počtu obviněných, bylo rozhodnuto, že Vazební věznice Karviná bude změněna na věznici pro výkon trestu odnětí svobody. A protože její celový systém byl jako stvořený pro umístění odsouzených do nejpřísnějšího typu věznice a pro zřízení specializovaných oddělení a protože budova nemá prostory, kde by mohlo být pracoviště pro vězně, bylo zde vytvořeno specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené zařazené do typu věznice se zvýšenou ostrahou se sekci pro imobilní odsouzené. „V současné době tu máme dva nepohyblivé vězně, ale to uvidíte sama, až se půjdete na oddělení podívat,“ řekl můj hostitel a dodal ještě, že postupně byla v Karviné zřízena i další specializovaná oddělení pro výkon trestu odnětí svobody pracovní nezařaditelných, kteří si odpykávají trest ve věznici s dozorem, a specializované oddělení pro mentálně retardované odsouzené zařazené do typu věznice se zvýšenou ostrahou. Specializovaná oddělení pojmu 187 odsouzených. „Nejvíce práce máme právě s mentálně retardovanými odsouzenými,“ povzdychl si Ján Lazár. „Jsou to nebezpeční recidivisté, i když jejich inteligence je velmi nízká. Kritériem pro zařazení na toto oddělení je právě IQ nižší než 70.“

Umím si představit, jak musí být náročné se o tuto specifickou skupinu starat. „To ano,“ přikyvuje ředitel Lazár, „je to velmi těžké. Hlavně proto, že jsou náladoví, pasivní, trest si jen chtějí odsedět, takže snaha našich odborných pracovníků změnit jejich chování se často máji účinkem. Někteří

trpí chorobnými představami, že personál věznice jejich osobní, zdravotní a psychické problémy cíleně využívá k intrikám proti nim, simulují nemoci, zveličují své zdravotní potíže, což v řadě případů hraničí se zneužíváním lékařské péče, často si stěžují, vyhrožují...“ Po těchto jeho slovech je mi jasné, že jsem si jen myslela, že si umím představit, co práce s těmito lidmi obnáší.

Jak se dneska máte?

Káva je dopita a pan ředitel mě předává do péče své služební zástupkyně pplk. PhDr. Radomíry Dlouhé. Jdeme si prohlédnout věznici. Procházíme chodbami, nahlédneme do kulturní místnosti s televizí a několika PC, na nichž se odsouzení učí například psát životopisy a vyplňovat formuláře, do místnosti s ledničkou, v níž se uchovává inzulin, který si tu

Pplk. PhDr. Radomíra Dlouhá

diabetici pod odborným dohledem píchají, a hovoříme s vězni. Radka Dlouhá má pro každého laskavé slovo, poptá se, jak se daří, tu promluví s tím, tu zase s druhým, jednomu, který se na ni obrátí se žádostí, slíbí, že vyhoví, a jednoho mladíka svým milým asertivním způsobem upozorní, aby vstal, když s námi

mluví. „Jak se máte dneska, pane Sixto, už vás nebolí noha?“ Tak trochu s ostychem vstupuji do samostatné cely imobilního odsouzeného, který si odpykává dvanáct let za vraždu bezdomovce. Leží na polohovacím lůžku a dívá se na televizi, kterou má připevněnou na protější stěně. Okamžitě se k nám přidává i vychovatel, který má na tomto oddělení službu. „Už je to dobré,“ říká odsouzený. „Pan Sixta problémy nedělá, je spokojený, celý den sleduje televizi,“ obrátí se na mě dr. Dlouhá. „Nejradši mám seriály o přírodě, dokumentární filmy,“ ozve se odsouzený z postele, „na ty vydržím koukat celý den.“ My se jasně jdeme podívat do koupelny. Má ji jen pro sebe a vybavená je skutečně špičkově. Toaleta i vana se zvedáky a madly jsou přizpůsobeny potřebám imobilního klienta a vlastně hlavně jeho ošetřovatelům, vyškoleným odsouzeným, kteří se o nepohyblivé spoluvězně celý den starají. „Někteří nás pěkně prohánějí, nic jim není dobré, jen fňukají,“ postěžoval si jeden z nich. Nejspíš měl na mysli druhého vězně,

sedmačtyřicetiletého podnikatele z Prahy, kterému soud za vraždu vyměřil čtrnáct let. Je po mrtvici na půl těla ochrnutý. I u jeho lůžka se zastavujeme, ale s ním si moc nepopovídáme. Je zatrpklý a našťavaný na celý svět. „Má se tu líp než v nemocnici, ale věčně si na něco stěžuje,“ zabručel jeden z dozorců na chodbě.

Imobilní odsouzený
ve své cele

Květináč s pažitkou

„Nejobtížnější práce je tady s těmi,“ říká moje průvodkyně před katrem na oddělení pro mentálně retardované. „Nejsou to žádní beránci,“ varuje mě, „i když se někdy tak tváří. Většinou jsou to recidivisté, nejvíce je druhotrestaných, ale celá třetina je trestána už popáté i víckrát. Průměrná délka trestu na tomto oddělení je 13 let. Nejkratší trest je 5 a půl roku, nejdelší 24 let.“ Dozorce odemkne a v jeho doprovodu vstupujeme na oddělení. „Podívejte, co jsem tu vypěstoval,“ hlásí nám jeden z odsouzených. Na lednici v kuchyňce stojí květináč s pažitkou. Pochválíme ho a já se zeptám, jestli ještě někdo pěstuje nějaké rostliny nebo kytičky. Okamžitě se zvedne les rukou. „Ano, my taky máme kytky, pojdte se podívat,“ zvou nás. Jeden ze skupinky odsouzených mě zatáhne do ložnice, aby se pochlubil, jak mají vzorně uklizeno. Tváří se opravdu jako beránci. Ale pak slyšíme: „My jsme tady taková černá buňka.“ Zástupkyně ředitele „mluvčího“ ložnice rychle zpraží: „Vy se nějak vyčleňujete? To tady netrpíme. Na tom jsme se přece jasné domluvili.“ Ani nemusí zvýšit hlas a nemístné poznámky okamžitě utichnou.

Práce s vězni na tomto oddělení je specifická zejména přístupem k odsouzeným a jejich potřebám. O tom ví své sociální pracovnice Bc. Jitka Fikáčková. „Někteří jsou velice schopní, své sociální potřeby si zajišťují sami, potřebují jen radu, jak co napsat, kam se obrátit, jsou ochotni pomoci i méně schopným

Koupelna pro imobilního odsouzeného

spoluodsouzeným,“ řekla mi. Většina však, podle jejích slov, hůře chápe a je jim třeba stejnou věc několikrát opakovat, přesto za několik dní opět zastávají „svou pravdu“, která se jim těžko vyvrací. A tak celý kolotoč začíná nanovo. Je jasné, že práce s nimi vyžaduje značnou míru trpělivosti.

O tom, že odborní pracovníci své povolání dělají skutečně odpovědně, nás přesvědčila i slova jednoho z odsouzených, který má být po osmnácti letech strávených ve vězení asi za rok propuštěn na svobodu. „Už víte, kam půjdete?“ ptá se ho zástupkyně ředitele. „K bráchovi,“ odpoví bez váhání. Potom se dozvídáme, že ho už víc než deset let neviděl ani s ním nekomunikoval. Co když už na staré adrese nebydlí? „Adresu mi zjistila sociální pracovnice. Ta s ním i mluvila a říkala mu o mně, takže mi to vyřídila.“ Ptám se ho, jestli se těší na to, až vyjde z vězení, a v duchu myslím na to, jak si po tolika letech na svobodě poradí. „To víte, že jo.“ Odsouzený si zřejmě tyto otázky neklade. Ale pak se s ním i zasmějeme. Vyprávěl nám, že se ve vězení dal i na víru, ale

ostrahou je plně obsazeno 36 odsouzenými. Jsou tu vězni, kteří jsou starší 65 let a sami si nepožádali o pracovní zařazení, nebo plně invalidní odsouzení či takoví, jejichž zdravotní stav neumožňuje, aby pracovali. „V budoucnu k nám zřejmě přibudou i vězni odsouzení na doživotí, protože budou stárnout a jejich zdravotní stav se bude zhoršovat,“ doplňuje sociální pracovnice.

Během prohlídky tohoto oddělení se ještě dozvídám, že odsouzení jsou rozděleni do tří diferenačních skupin podle svého chování ve výkonu trestu. První dvě jim přinášejí jistá zvýhodnění. Vedení věznice se je tak snaží motivovat k větší aktivitě při plnění programů zacházení a stanovených povinností. Ale je to fuška. Typický odsouzený na tomto oddělení je muž nad 50 let s dlouhodobou a progresivní kriminální kariérou a průměrnou délkou pobytu ve výkonu trestu 15 let, pouze se základním vzděláním, bez civilní profesionální dráhy, bez rodinného nebo jiného sociálního zázemí a s psychopatologickou strukturou osobnosti.

Kdo může, sportuje

když jsme se ho zeptali, jestli navštěvuje kaplana, odpověděl, že na to ještě neměl čas!

„Přibližně polovina odsouzených je bez jakýchkoli příjmů, rodina jim jen občas posílá nějaký ten balík, moc o ně nejví zájem. Navštěvy většinou nemají, protože jejich blízcí bydlí daleko a vzhledem ke své finanční situaci si to často ani nemohou dovolit,“ informuje mě Jitka Fikáčková. „Takže jim musí stačit kapesné, které dostávají od státu?“ zajímám se. „Ano, je to sto korun měsíčně, ale často s touto částkou nejsou schopni vyjít a dožadují se sociální pomoci od Armády spásy. Ta jim pravidelně dvakrát ročně, a když je to nutné i víckrát, dává hygienické balíčky.“

Klobouk dolů

Specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné muže v typu věznice se zvýšenou

„Nesmírně důležitá je dobrá komunikace mezi členy týmu zaměstnanců, který se o odsouzené stará. Je třeba, aby si sdělovali podstatné informace o chování a projevech odsouzených. Ke všem je nutno přistupovat individuálně. Odsouzený musí získat pocit důvěry vůči zaměstnanci věznice, aby se mu mohl svěřit se svými nejnepříjemnějšími pocity a problémy. Jenže získání jeho důvěry není vůbec jednoduché. A když už se to podaří, je to důvěra velice křehká, dokáže ji zničit sebemenší podnět, který je odsouzeným nesprávně pochopen,“ dává mi Bc. Fikáčková nahlédnout do tajů své práce a práce svých kolegů. Ví, o čem mluví. Vždyť s odsouzenými tráví celé dny. A tak si říkám, klobouk dolů před tím, co, a hlavně jak to děláte.

Říká to i ředitel Ján Lazár, který si na závěr mé návštěvy ještě našel chvíli, aby se rozloučil. Je zřejmé, že je na své zaměstnance, kteří při práci nechávají i kus svého srdce, patřičně hrdý.

Mgr. Eva Montgomeryová

SPIRITUALITA POMÁHÁ

Pracovníci pomáhajících profesí by měli spiritualitě u svých pacientů věnovat přiměřenou pozornost, její kladný vliv se prokazuje v oblasti návykových nemocí. Nižší výskyt každodenního kouření byl u věřících zjištěn i v české populaci (17,6 % oproti 28,6 %). Spiritualita u abstinujících lidí s návykovými nemocemi má často skrytou a nenápadnou podobu.

Spiritualita se stala už před lety legitimním předmětem lékařského výzkumu. Data-báze American National Library of Medicine v dubnu 2006 nabídla 2287 prací, v jejichž souhrnu se toto slovo vyskytovalo. Pojmy spiritualita a religiozita se v mnohém překrývají, nejsou však totožné. Zpravidla se spiritualita považuje za širší a otevřenější pojem, než je religiozita. Allport (in Walker a Bishop, 2005) používal pojmy zevní religiozita (např. společenské ohledy nebo setkávání s přáteli při bohoslužbách) a vnitřní religiozita (ta vytváří rámec pro smysluplnost vlastního života). Vnitřní religiozita má blízko ke zmíněnému pojmu spiritualita. Martsolf a Mickley (1998) považují pro spiritualitu za klíčové následující prvky:

- ✦ smysluplnost: důležitost života, smysl životních situací, odvozování jejich účelnosti;
- ✦ hodnoty: ceněná přesvědčení a hodnotová měřítká;
- ✦ transcendence: zkušenosti s dimenzí přesahující osobní já a oceňování této dimenze;
- ✦ spojení: vztahy k sobě, druhým lidem, Bohu nebo Vyšší síle a prostředí;
- ✦ stávání se: rozvíjení života, což vyžaduje zkušenost a reflexi a zahrnuje pocit, kdo člověk je a jak poznává.

PRAKTICKÉ DŮSLEDKY SPIRITUALITY

Podle Shawa (2005) je spiritualita jedním ze způsobů, jak se člověk vyrovnává s omezeními životního cyklu, separací, ztrátou, biologickou zranitelností, pomíjivostí a nebytím. Spiritualita je prospěšná v prevenci sebevražd a je spojena s méně častými sebevražednými představami (Garrouette a spol., 2003). Pozitivní výsledky byly popsány u žen, které byly vystaveny domácímu násilí (Gillum a spol., 2006).

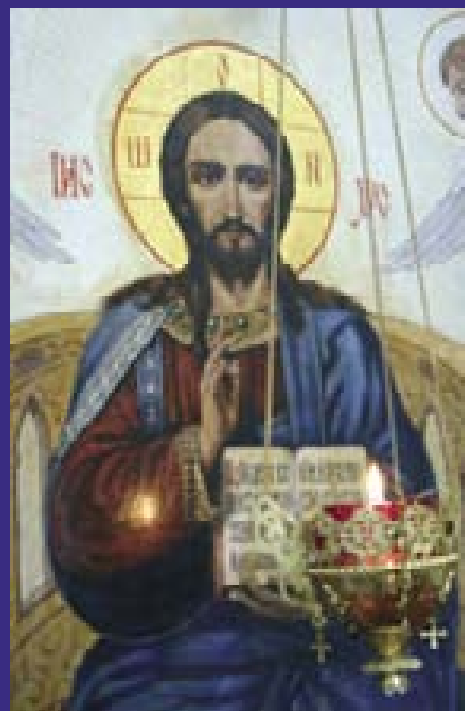
Puchalski (2001) doporučuje lékařům následující:

- ✦ buďte ochotni naslouchat tomu, co pacienti bolí, čeho se obávají a o čem sní;

- ✦ získávejte od pacientů jejich spirituální anamnézy;
- ✦ buďte pozorní ve vztahu ke všem dimenzím pacientova života i života jejich rodin – dimenzím tělesným, psychologickým i duchovním;
- ✦ duchovní postupy včleňujte do léčby tehdy, je-li to vhodné;
- ✦ je-li to vhodné, spolupracujte s duchovními jako se členy interdisciplinárního týmu;
- ✦ současně autorka varuje před tím, aby lékař pacientovi určité náboženství doporučoval. Spiritualitu, např. při léčbě chronické bolesti, je lépe používat pozitivně – hledat duchovní pomoc a vedení, spíše než se cítit Bohem opuštěný nebo trestaný. Jak napsali Mohr a Huguelet (2004): „Někteří lidé vnímají organizované náboženství jako zdroj bolesti, viny a potlačování, pro jiné je útočištěm a nástrojem léčení.“

SPIRITUALITA V LÉČBĚ NÁVYKOVÝCH NEMOCÍ

C. G. Jung uvedl, že bažení po alkoholu odpovídá na nižší úrovni duchovní touze lidské bytosti po plnosti. Doslova napsal: „Alkohol se řekne latinsky spiritus, vidíte, že stejné slovo označuje nejvyšší duchovní zkušenost a depravující jed. Užitečná formule je proto spiritus contra spiritum.“ Nově se ukazuje, že spiritualita a religiozita mají pozitivní efekt na postoje ke zdraví a chování dospívajících (Rew a Wong, 2006). U závislých na návykových látkách je vyšší religiozita a spiritualita spojena s optimističtější životní orientací, větším pocitem sociální podpory, vyšší odolností vůči stresu, nižší úzkostí (Pardini a spol., 2003). Spiritualita negativně koreluje s kouřením a pitím v tazích (Leigh a spol., 2005). Gillum (2005) zjistil, že častější návštěva náboženských obřadů je spojena s nižší prevalencí kouření tabáku (Sovínová a spol., 2006). Benda (2004) považuje „spirituální probuzení“ spolu se sociální podporou a spokojeností v zaměstnání za tzv. transformující zkušenosti, které mírní následky

zneužívání v dětství, následky válečných traumat a deprese u veteránů bezdomovců zneužívajících psychoaktivní látky. Poage a spol. (2004) dokonce uvádějí, že délka abstinence v jejich souboru více souvisela se spiritualitou než s pocitem spokojenosti nebo mírou stresu. Kvalita následného doléčování po ústavní léčbě a religiozita byly spojeny s dobrými výsledky léčby osob zneužívajících drogy a léčených z rozhodnutí soudu (Brown a spol., 2004). Svěpomocná organizace Anonymní alkoholici má jasné spirituální kořeny, i když je otevřená i ateistům, podrobnější přehled, zahrnující i studie týkající se efektivity Anonymních alkoholiků, viz např. Nešpor (2002).

SPIRITUALITA LIDÍ S NÁVYKOVÝMI NEMOCEMI

Na otázku, zda žijí duchovním životem, odpoví u nás asi většina lidí, kteří mají problém s návykovou nemocí, negativně. Když jsme ale s abstinujícími bývalými pacienty hovořili důkladněji a ve smyslu širšího pojetí spirituality, jak ji popsali výše citovaní Martsolf a Mickley (1998), ukázalo se, že je tomu jinak.

*Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.,
Psychiatrická léčebna Bohnice,
PhDr. Ladislav Csémy,
Psychiatrické centrum Praha*

Norské inspirace

Skandinávské země jsou v oboru penologie obecně považovány za progresivní a inspirativní oblast. Novodobá tradice spolupráce české a norské vězeňské služby proto vznikla již počátkem devadesátých let minulého století. Ve dnech 19.–21. června 2006 navštívil norská vězeňská zařízení generální ředitel Vězeňské služby ČR genmjr. PhDr. Luděk Kula. Na pracovní návštěvě ho doprovázel ředitel Věznice Oráčov plk. Mgr. Pavel Třasák a vedoucí oddělení zahraničních vztahů a evropské integrace Kabinetu generálního ředitele VS ČR kpt. Mgr. Gabriela Slováková. Česká delegace byla přijata na departementu pro vězeňství a probaci norského královského ministerstva spravedlnosti a policie v hlavním městě Oslu, prohlédla si věznice Skien a Berg, školicí středisko norského vězeňského a probačního personálu KRUS a dům na půl cesty Sandaker. Následující stránky přináší výběr z fotografií a hrst zajímavých údajů o práci našich norských kolegů.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA

Norsko má 4,6 mil. obyvatel. Trestní odpovědnost začíná po dosažení 15 let věku. Ve výkonu trestu odnětí svobody je v současné době přibližně 3000 osob.

Norská vězeňská služba má 41 věznic a pět domů na půl cesty. Vězni jsou ubytováni na celách zpravidla po jednom. Ředitel věznice může v případě přeplněnosti věznice odmítnout příjem dalších odsouzených do výkonu trestu. Na základě tzv. čekacího listu na nástup trestu odnětí svobody čeká více než šest tisíc odsouzených. Pro norskou vězeňskou populaci je charakteristický vysoký počet trestných činů spojených s drogami. Od roku 2003 v Norsku vznikají tzv. drogové soudy (Drug Courts), které využívají zkušeností z USA a Irska, kde takové soudy již delší dobu fungují, a nařizují drogově závislým odsouzeným léčení jako alternativu výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho části. Ze statistiky odsouzených vyplývá, že 60 % má problémy s drogou, 40 % je pouze vyučeno nebo má nižší vzdělání, 22 % neumí psát nebo číst, 70 % nepracovalo před uvězněním, 30 % nemělo zajištěno ubytování. Tresty odnětí svobody jsou ukládány v délce od 60 dnů do 21 let. Průměrná délka trestu činí 90 dní. Z výplaty, odpovídající platovým tarifům mimo vězení, hradí zaměstnaní odsouzení přibližně 350 NOK jako náklady na stravu ve věznici. Denní kapesné činí 50 NOK. Všichni odsouzení mohou po vykonání dvou třetin uloženého trestu požádat o podmíněné propuštění. Ze zákona je odsouzeným po propuštění z vězení nabízeno místo k bydlení.

Setkání s představiteli věznice Berg

Vchod věznice Skien

Oddělení pro vězeňství norského ministerstva spravedlnosti má 16 zaměstnanců a hraje obdobnou roli jako naše generální ředitelství. Věznice jsou členěny do šesti regionů, v jejichž čele jsou regionální ředitelé, kteří mají přibližně 20 zaměstnanců a řeší veškeré záležitosti regionu včetně rozpočtu a personálního zabezpečení věznic. Nejvzdálenější věznice je od Osla 3000 kilometrů. Norská vězeňská služba není při výkonu služby ozbrojená, pouze policie má uloženy zbraně v uzamčené skřínce ve služebních vozidlech a k užití zbraní si vždy musí vyžádat povolení. Eskorty osob ve výkonu vazby provádí policie, ve výkonu trestu odnětí svobody vězeňská služba.

IMPORT MODEL

V posledních letech došlo v Norsku k významným legislativním změnám, které byly motivovány snahou o bezproblémovou rein-

tegraci odsouzených po propuštění z věznice. Proces byl završen v roce 2001 tím, že podle zákona o výkonu trestu získali odsouzení stejná práva na péči ze strany veřejných institucí, jakých požívají občané na svobodě.

Celý soubor strukturálních změn v norském vězeňství je zahrnován pod jediný pojem „Import Model“. Jeho podstata je prostá: Co dříve musela vězeňská služba zabezpečovat sama, začalo postupně fungovat na základě „dodavatelských“ dohod o spolupráci s partnerskými státními organizacemi a dalšími subjekty, které ze zákona musí poskytovat služby vězněným osobám.

- Do roku 1969 byla vězeňská služba odpovědná za vzdělávání odsouzených, nyní je toto jejich právo zajišťováno civilními školami pod záštitou ministerstva školství.
- Do roku 1987 zaměstnávala vězeňská služba lékaře, psychology a psychiatry, nyní je to záležitostí resortu ministerstva zdravotnictví.

- Do roku 2000 zabezpečovala vězeňská služba uspokojování náboženských práv a potřeb, nyní ve věznicích zajišťuje tuto oblast koordinátor, jímž je zpravidla zástupce největší církve v Norsku, tedy luterský duchovní.
- Do roku 2002 vězeňská služba zajišťovala práci pro vězně, nyní je to v kompetenci pracovních úřadů.
- O knihovnické služby pro vězně od roku 2001 pečují a ze zákona je i financuje stát prostřednictvím 16 veřejných knihoven.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Zákon ukládá této službě dva hlavní úkoly:

1. ve spolupráci s lokálními organizacemi se zaměřovat na oběti i na pachatele a navrhopvat alternativy uvěznění;
2. preventivními aktivitami eliminovat trestnou činnost a uvěznění mladistvých.

Mediace se provádí jak v občansko-právních vztazích, tak i ve věcech trestních.

Národní probační a mediační služba má 22 lokálních center. Využívá speciálně škole-

Na návštěvě v domě na půl cesty Sandaker

ných mediátorů, kteří zastupují běžnou populaci a pro výkon funkce jsou speciálně školeni podle jednotných osnov. Probační služba řeší 22 % případů násilí a týrání, 30 % krádeží v obchodech, 16 % případů vandalismu, 6 % ekonomických trestných činů. V 91 % případů dojde k vyřešení touto cestou. Během roku 2005 řešila probační služba 8300 případů. Z alternativních řešení jsou ukládány především komunitní sankce, čili hlavně obecně prospěšné práce, a to v rozsahu 30 až 420 hodin. V roce 2005 řádně ukončilo tyto práce 1800 odsouzených z celkového počtu 2700.

VĚZNICE SKIEN

Kolem nejlépe zabezpečeného areálu v Norsku je 1 km dlouhá a 7 metrů vysoká zeď, přes kterou od vzniku věznice v roce 1993 dosud nikdo neutekl. Čtyři vnitřní objekty mají celkovou kapacitu 82 míst pro odsouzené muže i ženy. V jednom z oddělení je ve velmi přísné izolaci umístěno 16 nebezpečných odsouzených a útekářů. Zvláštní objekt s kapacitou pro šest odsouzených slouží jako izolace v případech, že vězni chtějí být umístováni na celý sam, odděleně od ostatních. V ostatních budovách s kapacitou do 30 osob jsou odsouzení umístováni do tzv. buněk, tvořených šesti celami, v nichž společně bydlí maximálně čtyři

Cela na oddělení pro samostatné ubytování ve věznici Skien

Operační středisko věznice Skien

lidé. V každé buňce je společná kuchyňka, v každé cele WC, sprcha, umyvadlo, televize a rozhlas. Průměrná délka trestu ve Skienu dosahuje šesti let, nejdelší tresty výjimečně až 21 let odnětí svobody.

Poměr počtu zaměstnanců a odsouzených se blíží 1:1. Ve věznici pracuje dále také 40 externistů a 15 vysokoškolských studentů během svých praxí. Při pohybu většího seskupení vězňů je vždy přítomen dozorce.

Pro vzdělávání mají odsouzení k dispozici až 20 míst v místní škole, v areálu je kovodílna a truhlárna. Součástí zacházení je například program zaměřený proti násilí nebo program „Nový začátek“. Po odpykání několika let trestu odnětí svobody mají odsouzení šanci na umístění do mírnějšího režimu, až 54 % odsouzených si vytváří podmínky k propuštění po vykonání dvou třetin trestu.

Kázeňské tresty jsou obdobné jako u nás, například písemná výtka, ztráta kapesného, umístění do uzavřeného oddělení bez televize a dalších výhod, za nekázeň může vězeň ztratit nárok na návštěvu rodinných příslušníků. Jinak mají odsouzení každý týden nárok na přijetí zpravidla dvouhodinové návštěvy bez kontroly ze strany personálu věznice, 20 minut týdně mohou telefonovat, telefonáty jsou odposlouchávány. Korespondence podléhá kontrole, výjimku tvoří dopisy advokátům a dalším úřadům.

VĚZNICE BERG

Tato otevřená věznice má kapacitu 49 míst pro odsouzené muže. Ačkoli je objekt z hlediska ostrahy zabezpečen minimálně, jsou v něm umístováni především odsouzení s tresty za závažné trestné činy (sexuální a násilné). Personál tvoří 36 zaměstnanců, všichni jsou v uniformě včetně šesti učitelů. Jednou týdně dochází terapeut, zdravotní sestra přichází dle potřeby na zavolání.

Odsouzení, kteří mají zájem o zařazení do rehabilitačního programu zacházení, musí o umístění do této věznice písemně žádat, během výkonu trestu se jim pak věnuje skupina odborníků, akcentován je individuální přístup. Prioritou zacházení je zajistit odsouzeným pracovní zařazení nebo vzdělávání v okolních civilních školách, kde mohou absolvovat kurzy typu: kuchař, zedník, automechanik, pracovník v zemědělství, všeobecně vzdělávací předměty (matematika, angličtina), výjimkou nejsou ani akademické předměty, například vzdělávání dospělých. Škola sama rozhodne o přijetí či nepřijetí ke studiu na základě přijímacích zkoušek a od počátku odsouzené vede k tomu, aby své okolí a spolužáky beze studu informovali o tom, že jsou vězni. Náklady na studium jim hradí pracovní úřad.

Průměrný věk odsouzených činí 32 let, průměrná délka trestu dva roky, nejdelší tresty dosahují až čtyř let odnětí svobody. Ve skladbě odsouzených je zastoupeno asi 20 % národnostních minorit.

DŮM NA PŮLI CESTY SANDAKER

Domy na půli cesty se staly součástí norského vězeňství v roce 2001. Do tohoto typu výkonu trestu s nízkými bezpečnostními nároky se na dobu od tří měsíců do jednoho roku zbytku trestu umísťují odsouzení muži i ženy. Ubytování jsou po jednom na 16 pokojích. Průměrný věk odsouzených se pohybuje kolem 30 let. Odsouzení mohou mít u sebe mobilní telefony, mohou se vzájemně navštěvovat do 23. hodiny, pravidlem je zákaz navazování partnerských vztahů mezi odsouzenými.

Věznici prochází ročně průměrně 50 odsouzených z majoritní populace i všech minorit běžných v Norsku. V roce 2005 nezvládla čtvrtina odsouzených úskalí podmínek umístění do

domu na půl cesty a vrátila se zpět do více strážných typů věznic.

Hlavním cílem zacházení je příprava odsouzených na občanský život a navazování kontaktů potřebných pro reintegraci. Sedmdesát procent odsouzených umístěných v Sandakeru dochází na civilní pracoviště, zbytek studuje. Za studenty hradí náklady pobytu vězeňská služba, pracující platí za ubytování měsíčně 1500 NK.

Personál věznice tvoří stejný díl mužů a žen. Z jedenácti zaměstnanců včetně ředitele plní polovina funkci dozorců a polovina jsou sociální pracovníci. Personál se nestará jen o umístění vězně, ale plní také úkoly při kontrole odsouzených k domácímu vězení. Věznice Sandaker eviduje ročně 25 odsouzených v režimu elektronického monitoringu, reaguje na signály monitorovacích zařízení, kontroluje odsouzené doma, ve večerních hodinách apod. Monitorování odsouzení se ve věznici pravidelně hlásí a přicházejí konzultovat své programy zacházení.

Zpracoval PaedDr. Lubomír Bajcura

Setkání s představiteli Věznice Skien

Prázdniny na ranči

DOLNÍ DVŮR • Letos v červenci se děti zaměstnanců vězeňské služby na táboře v Dolním Dvoře proměnily na osadníky Divokého západu a čtrnáct dní strávily v sedle (kol). Svou statečnost si ověřily na stezce odvahy, sbíraly lesní plody, koupaly se v rybníce, malovaly obrázky, soutěžily a na svých „ořích“, vyjízděly na výlety, dokonce zdolaly i Sněžku. Večer u táboráků si společně zazpívaly a pekly buřty, naučily se country tance... No prostě užívaly si.

Bc. Jana Jodlová

Přístavba víceúčelové dílny

ZNOJMO • Letos byla v areálu Věznice Znojmo dokončena přístavba, která bude sloužit jako víceúčelová dílna, což umožní zaměstnávat větší počet vězňů a rozšířit možnosti jejich volnočasových aktivit, především keramického kroužku na oddělení určeném pro léčbu závislých toxikomanů. Víceúčelovou přístavbu však budou moci využít i další odsouzení.

Hala je vybavena hrnčířským kruhem, vypalovací pecí, pracovními stoly a malířskými stojany. Jsou zde pomůcky na prostorovou tvorbu (modelování, práce se dřevem, malba na plátno) a práci s hrnčířskou hlinou, takže odsouzení mohou pod odborným dozorem profesionální keramičky vyrábět sochy, keramiku, obrazy a další výrobky, zejména upomínkové předměty.

Ludmila Kurdíková

Děti na rybách

NECHRANICKÁ PŘEHRADA • Letos o prázdninách poprvé uspořádala Místní organizace českého rybářství v Žatci za materiální pomoci Věznice Nové Sedlo dětský rybářský tábor na Nechranické přehradě. Celý pobyt dětí provázela soutěž o to, kdo natchytá nejvíc ryb. Medaile a diplomy vyrobili odsouzení v rámci programu zacházení.

Za dětmi přijeli také inspektor strážní služby pro psovody npor. František Čepelák a strážný-psovod pprap. Jiří Kettner, kteří předvedli ukázkou výcviku služebních psů. Zvláštní poděkování patří npor. Zdeňku Boháčovi a nstrm. Vladimíru Pavlíkovi, kteří se ujali organizace a funkcí hlavního a oddílového vedoucího tábora.

Lenka Zárecká

Česko-polsko-slovenské přátelství

ZNOJMO • Věznice Znojmo udržuje již několik let vzájemné prospěšné vztahy se slovenským Ústavem pro výkon vazby v Nitře a polskou věznicí Kalisz.

Spolupráce s oběma věznicemi pokračuje i v tomto roce. V dubnu byli ve Znojmě na stáži naši slovenští kolegové. Na programu měli i návštěvu Rapotic, kde se buduje nová věznice. V polovině června byli na oplátku zaměstnanci znojemské věznice v Nitře a Kaliszi a v říjnu pojedou na obě místa znovu. Dobré vztahy utužují i mezinárodní sportovní utkání, kterých se znojemští sportovci zúčastňují.

Vězeňská služba ČR tyto reciproční projekty vítá, neboť přispívají k výměně zkušeností a k utváření celkového pohledu na středoevropskou problematiku vězeňství.

Ludmila Kurdíková

Nezvaný návštěvník

ORÁČOV • Do Věznice Oráčov se 5. září dostavila poněkud neobvyklá návštěva. Kolem šesté hodiny ranní zjistili příslušníci strážní a zásohové hlídky, že v bavoletu nad oplocením vjezdového koše do věznice je namotán asi metrový had, který byl později identifikován coby užovka obojková. Vzhledem k tomu, že se všechny výzvy k opuštění střeženého prostoru mýjely účinkem a plaz odmítal opustit střežený prostor, byl do věznice přivolán Radek Remar, vedoucí přírodovědeckého oddělení Muzea v Rakovníku. Specialista na odchyt zvěře po chvíli nezvanému návštěvníkovi „domluvil“ a přestěhoval jej do přepravního pytle. Užovka byla poté odvezena do terária v muzeu, kde spolu se zmijí obecnou a mlokem skvrnitým rozšíří vědomostní obzory návštěvníků. Ředitel věznice děkuje panu Remarovi za profesionální zákrok a ochotu, s jakou uvedenou záležitost vyřešil.

*Mjr. Bc. Karel Hájek,
vedoucí oddělení vězeňské a justiční stráže*

Zleva plk. Mgr. Pavel Trásák a Radek Remar

Blahopřejeme

OSTRAVA • Významného životního jubilea, 90 let, se letos dožívá bývalý pracovník Vězeňské služby ČR Vazební věznice Ostrava kpt. Antonín Novák, který práci pro vězeňskou službu zasvětil 27 let svého života a získal několik ocenění a vyznamenání. Do starobního důchodu odcházel v roce 1972 z funkce náčelníka oddělení ochrany.

K narozeninám mu přijel osobně poblahopřát ředitel Vazební věznice Ostrava plk. JUDr. Jan Hlislík. Zaměstnanci ostravské vazební věznice se k blahopřání připojují a do dalších let přejí Antonínu Novákovi hodně zdraví a mnoho krásných chvil společného života s jeho ženou, která letos oslavila 88 let.

Marie Bílková

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ č. 5/2006. Časopis vychází šestkrát ročně.

Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423;

Šéfredaktorka: Mgr. Eva Montgomeryová;

Foto: Vězeňská služba České republiky;

Odborní konzultanti: JUDr. Jana Hladíková, plk. Mgr. Milan Hospodka, plk. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D., Ing. Aleš Kadlec, JUDr. Jaroslava Kubátová, plk. JUDr. Miloslav Mádle, plk. Mgr. Stanislav Prchal, JUDr. Petr Veit, CSc.;

Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4;

<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz

telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072;

Distribuce časopisu, objednávky a předplatné: Martina Redlichová, tel.: 244 024 407, fax: 244 024 403, e-mail: MRedlichova@grvs.justice.cz;

Roční předplatné: 174 Kč vč. DPH;

Výroba: P+B agentura a vydavatelství; Informica Graphics, s.r.o., Jiří Věbr; tiskárna PeMa;

Publikování údajů a článků z Českého vězeňství není dovoleno bez souhlasu redakce.

© Vězeňská služba České republiky, Praha 2006, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297;

Uzávěrka vydání: 5. října 2006.

	CITOSL. MÍRNÉ BOLESTI	1. ČÁST	ITALSKÉ MĚSTO		PLOŠNÁ VÝMĚRA POZEMKU	PŘEDLOŽKA	PLANETKA		SPOR	HEYERDAHLŮV VOR	SOUČASNĚ A NAVZÁJEM		ČÁST TENIS. UTKANÍ	ERBIUM (ZN.)	5. ČÁST	ČÁST DRUHODRUH
ŠPANEL. VYCHOVATELKA				ČISTIČI PRŮSTŘEDK				ČÁST ŽEN. TĚLA				NAŠE VYDÁVATELSTVÍ				
ZKR. AMER. MĚNY				LATINSKÝ „VĚC“ TĚLESNÝ VÝMĚŠEK				ORZADLO (NÁŘEČ.) LÍSTEK KVÍTKU TRAV				FISKUS SVĚTOVÝ ČAS (ZKR.)				
JEDNA Z MOŽNOSTÍ						TEPLIČKA SPZ				ANGLICKÝ „AUT“ SÍDLO V SRN				RÍMSKÝ 1001 PSYCHICKÝ OTŘES		
MOHAMEDOVA MATKA						ŠPANEL MLUVNICKÝ ČLEN ALŽÍRSKÉ POHOŘÍ			ZENSKÝ HLAS ŠPANELSKÝ SOUHLAS			INDEEVROP. SAMOHĽASKA PLÁNÁ NUBĽJSKA BAVLINA				
	JAPONSKÁ ŘEKA NĚMECKÁ ŘEKA				4. ČÁST ALUMINIUM (ZN.)							KOKAIN (HOVDOROVĚ) NABOŽENSKÝ ZPĚV				
SLOVENSKÁ DVOJHLASKA			BÝV. FOTBALISTA SPARTY MĚSTO NA JIZERĚ								DRUH PAPOUŠKA PALADIUM (ZN.)					JIHOAFRIČKA VESNICE
BÝV. POLICEJNÍ SBOR (ZKR.)				NEODBOŘNÍK NÁS HEREC (KAREL)					ANČAR (STROM)					NÁRODNÍ KNHOVNÁ (ZKR.) PATRIČI KLAĐNĚ ELEKTIRÓDE		
NAJEZDNÍK					TÁŽACÍ ČÁSTICE JEDINÝ HLAS PŘI ZPĚVU				1560 (RÍMSKÝ)				ŘECKÝ „VZDVOUH“ ŽENSKÉ JMÉNO			
ROSTLINA U RYBNÍKŮ											MONIKA (DOMÁCKÝ)					
	PĚNA Z VÍNA A ZLOUTKU ČÁST TĚLA DROMEDÁRA											1000 KG (SLOVEN.) UTÍŠLUJÍCÍ CITOSLOVCE				
NÁS EXPREZIDENT												ČÁST Z URČITÉHO CELKU				
RUDNÉ DOLY (ZKR.)			HOVOROVÝ SOUHLAS CIZOKRAJNÁ DŘEVINA									ATLETICKÁ DISCIPLÍNA				TROPICKÁ KOŘPÍVA
BŘEZLAVSKÁ SPZ				BÝV. HONEJISTA LITVINOVÁ	NORBELIUM (ZN.)							TURECKÉ MĚSTO				
	JUDŮV DRUHÝ SYN ŘÍMSKÁ BOHYNĚ ÚRODY										PSÍ CITOSLOVCE (DŮRAZNĚ) ČASOPIS TV NOVÁ	OKAP ROUBA (NÁŘ.) ČASOPIS TV NOVÁ				
PŘEDL. S 2. PÁDEM						KAPITÁN Z POL. TV SERIÁLU	ZÁŽRAK	TA I TA		RAKOVNICKÁ SPZ DVOJZPĚVY				NOSOVÁ SOUHLASKA PŘÁVO VOLBY		
MUŽOVÉ					PÁDOVÁ OTÁŽKA				DANIEL (DOMÁCKÝ)				PRIMÁTI			
TRAMPYSKÝ PŘÍSTŘEŠEK					LIBEREČKÁ SPZ PŘÍRNA ZNAČKY ELÁN				NEIDENTIF. LÉT. OBJEKT PÁDOVÁ OTÁŽKA (3. PÁD)			SLOVENSKÁ PŘEDLOŽKA KONSTRUKCE VE VINICI				
	MLUVIT Z CESTY (OBLASTNĚ)	PROVDANÁ	2. ČÁST PŘÍSTROJ K MĚR. TRHLIN									SÁŽKOVÁ OTÁŽKA ŽETÁČEK (NÁŘ.)				DRUH ANTILOPY
1008 (ŘÍMSKÝ)				INICIÁLY ZPĚV. SIMONOVÉ OBILNINY			OPILCŮV PROBLÉM	LATINSKÝ „A“ RAKOVSKÝ ARCHITEKT			JMÉNO HER. HADRBOLCOVÉ					
PODZEMNÍ ČÁST ROSTLINY						OLOMOUČSKÝ PODNIK SEVERSKÝ PAROHÁČ					EVROPAN (SLOVEN.) NEPÁROVÉ SLOVESO			JMÉNO SPIS. MCBAINA RUSKÝ VELETOK		
3. ČÁST										OBROU. TRANSPORTER (ZKR.) KOMERČNÍ BANKA (ZKR.)			STŘEDNICE JESTLÍŽE (SLOV.)			
MOHAMEDŮV DRUH					OSOB. ZÁJMENO				MRZOUT							
LÉKÁRNICKÉ STOLY (ZKR.)					VOLÁNÍ O POMOC (ZKR.)				PODŘADNÉ ZBOŽÍ							POMŮČKY. JAO, SAVUR, BRAZ, AKUM

Autor křížovky: Radomír Hon
Autor obrázku: Lubomír Lichý

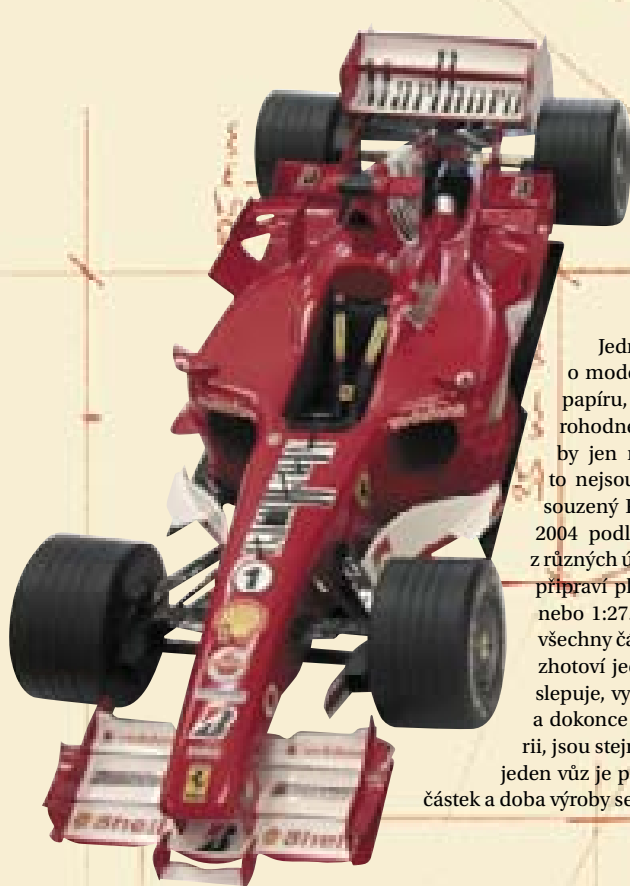
Tajenka z minulého čísla: Když si na sebe vezmete tohle, doktore, tak mu tu injekci můžete píchnout.

Početní stavy vězňů ve vazebních věznicích
a věznicích Vězeňské služby ČR dne 4. října 2006

Vazební věznice a věznice	OBVINĚNÍ										ODSOUZENÍ														Vězni celkem
	Dospělí		Mladiství		Úhrnem obvinění		Celkem obvinění	S dohledem		S dozorem		S ostrahou		Se zvýšenou ostrahou		Mladiství		Úhrnem odsouzení		Celkem odsouzení	Rozdíl k 27/9				
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž					
Běluše	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	0	628	0	0	0	0	0	648	0	648	4	648			
Brno	288	17	5	0	293	17	310	24	0	148	7	122	4	6	0	4	0	304	11	315	-6	625			
Břeclav	21	0	2	0	23	0	23	89	0	2	0	60	0	0	0	0	0	151	0	151	3	174			
České Budějovice	84	8	2	0	86	8	94	2	0	96	2	24	2	1	0	1	0	124	4	128	6	222			
Drahonice	0	0	0	0	0	0	0	23	0	209	0		0	0	0	0	0	232	0	232	3	232			
Heřmanice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	77	0	622	0	0	0	0	0	699	0	699	10	699			
Horní Slavkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	778	0	0	0	0	0	779	0	779	4	779			
Hradec Králové	146	3	3	0	149	3	152	117	0	62	4	60		1	0	1	0	241	4	245	9	397			
Jiřice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	171	0	467	0	0	0	0	0	638	0	638	2	638			
Karviná	0	0	0	0	0	0	0	0	0	107	0	0	0	53	0	0	0	160	0	160	-1	160			
Kuřim	0	0	0	0	0	0	0	0	0	177	0	344	0	0	0	0	0	521	0	521	5	521			
Kynšperk nad Ohří	0	0	0	0	0	0	0	0	0	464	0	0	0	0	0	0	0	464	0	464	-3	464			
Liberec	83	4	5	0	88	4	92	0	0	61	3	144	0	0	0	1	0	206	3	209	-1	301			
Litoměřice	181	9	11	1	192	10	202	1	0	73	2	39	3	1	0	3	0	117	5	122	-8	324			
Mírov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	43	0	316	0	0	0	365	0	365	0	365			
Nové Sedlo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	488	0		0	0	0	0	0	488	0	468	-5	468			
Odolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	278	0	0	0	0	0	0	0	278	0	278	-1	278			
Olomouc	129	7	3	0	132	7	139	2	0	104	2	20	0	2	0	1	0	129	2	131	-3	270			
Opava	0	0	0	0	0	0	0	0	18	159	101	0	78	0	18	49	0	208	215	423	4	423			
Oráčov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48	0	482	0	0	0	0	0	530	0	530	8	530			
Ostrava	291	15	20	0	311	15	326	3	0	105	10	80	3	3	0	4	0	195	13	208	-13	534			
Ostrov	99	9	1	0	100	9	109	1	0	780	6	19	3	0	0	0	0	800	9	809	1	918			
Pardubice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	426	0	187	0	0	0	0	0	613	0	613	-2	613			
Plzeň	128	7	1	1	129	8	137	47	1	23	2	995	0	10	0	0	0	1075	3	1078	-16	1215			
Praha-Pankrác	370	1	5	0	375	1	376	27	0	231	6	259	1	12	0	0	0	529	7	536	-10	912			
Praha-Ruzyně	386	45	0	0	386	45	431	25	0	121	42	24	7	1	0	0	0	146	74	220	-15	651			
Příbram	0	0	0	0	0	0	0	6	0	42	0	776	0	0	0	0	0	824	0	824	-5	824			
Rýnovice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	94	0	461	0	0	0	0	0	555	0	555	-1	555			
Stráž pod Ralskem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	607	0	267	0	0	0	0	0	874	0	874	5	874			
Světlá nad Sázavou	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	236	0	180	0	13	0	3	0	432	432	-6	432			
Teplice	96	3	4	0	100	3	103	0	0	29	0	11	2	0	0	1	0	41	2	43	1	146			
Valdice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	0	393	0	740	0	0	0	1156	0	1156	4	1156			
Vinařice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	843	0	0	0	0	0	843	0	843	5	843			
Všehrdy	0	0	0	0	0	0	0	118	0	356	0	0	0	0	0	57	0	531	0	531	-5	531			
Znojmo	5	0	0	0	5	0	5	1	0	195	0	10	0	0	0	0	0	206	0	206	2	211			
Úhrnem	2 307	128	62	2	2 369	130	2 499	461	44	5 763	423	8 158	283	1 146	31	122	3	15 650	784	16 434		18 933			
Celkem	2 435		64		2 499		2 499	505		6 186		8 441		1 177		125		16 434		16 434	-25	18 933			

Vězeňská FORMULE 1

Ve Vazební věznici Praha-Pankrác se vyrábějí závodní vozy F 1, a sice typ FERRARI 2005 v červené barvě a McLAREN 2005 v černostříbrném provedení. Zatím bylo zhotoveno 26 modelů, šest je ve výrobě.

Jedná se samozřejmě o modely z kartonového papíru, ale jsou tak věrohodné, že z fotografie by jen málokdo poznal, že to nejsou skutečné vozy. Od-souzený P. M. je vyrábí od roku 2004 podle snímků zachycených z různých úhlů na závodech. Nejprve si připraví plány v měřítkách 1:8, 1:18, nebo 1:27. Potom vyrobí šablony na všechny části monopostu. Podle nich zhotoví jednotlivé díly, které tvaruje, slepuje, vybrušuje a lakuje. I reklamy, a dokonce i jejich umístění na karose-rii, jsou stejné jako na závodním voze. Na jeden vůz je potřeba asi 300 papírových sou-částek a doba výroby se pohybuje kolem 100 hodin.

(mon)

